

Bursa'nın Yunus'u
ÂŞIK YUNUS



Bursa Büyükşehir Belediyesi Kitaplığı / Bursa'nın Yunus'u Aşık Yunus

Proje Koordinatörleri / Aziz Elbas, Ahmet Erdönmez



Proje Yürütücüsü / Bursa Araştırmaları Merkezi
www.bursaarastirmalarimerkezi.org

Yazar / Mustafa Özçelik

Görsel Tasarım / Uludağ Yayınları

Kapak Tasarımı / Uludağ Yayınları

ISBN / 978-605-5382-56-8

Basım Yılı ve Yeri / 1. Baskı; Temmuz 2013, Bursa

Baskı / STAR MATBAACILIK - BURSA



Yapım / © 2013 Bursa Kültür A.Ş. Bu kitabın 1. Baskısının tüm yayın hakları Bursa Kültür A.Ş.'ye aittir. Yazılı izin olmadan kısmen ya da tamamen yeniden basılamaz.

Dağıtım / Bursa Kültür A.Ş. - Merinos Atatürk Kongre Kültür Merkezi B
Kapısı Osmangazi-Bursa/Türkiye

Tel: + 90 224 253 26 46 Faks: + 90 224 253 14 85 in-
fo@bursakultur.com / www.bursakultur.com

Kütüphane Bilgi Kartı / Catalog-in-Publication Data (CIP)

Özçelik, Mustafa / Bursa'nın Yunus'u "Aşık Yunus"

1. Bursa 2. Edebiyat 3. Şiir 4. Şair 5. Yunus Emre

Bursa'nın Yunus'u

ÂŞIK YUNUS

Mustafa Özçelik





İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	9
1. BÖLÜM.....	13
ŞEHİR, ŞİİR VE ŞAİR	13
Bursa'nın Manevî Coğrafyası.....	13
Yunus Emre Yahut Bizim Yunus.....	16
Yunus'un Takipçileri	18
Diğer Yunuslar	19
Yunus Emre'nin Kabir ve Makamları	24
2. BÖLÜM.....	29
BURSALI ÂŞIK YUNUS.....	29
Halvetî Kaynaklarında Âşık Yunus	29
Resmî Kayıtlar.....	31
Şiir Mecmuaları	31
Yakın Dönem Kaynakları.....	33
Bursalı Yunus'un Kâşifi: Rıza Tevfik	33
Âşık Yunus'la İlgili Tartışmalar	35
Âşık Yunus'un Mezarı	40
Niyâzi Mısırî'nin Keşfi	41
Niyâzi Mısırî ve Bursa	46
Yunus Emre ve Niyâzi Mısırî	50
Âşık Yunus'un Tarikatı	53
Emir Sultan Ve Âşık Yunus.....	56
Âşık Yunus'un Şiiri	57
Sonsöz Yerine	60
3. BÖLÜM.....	63
OKUMA PARÇALARI	63
Yunus Emre'yi Ziyaret/Rıza Tevfik Bölükbaşı.....	63
Yunus Emre'ye Armağan	71
İki Yunus, İki Sohbet ve İki Netice/ Bilal Kemikli.....	72
Âşık Yunus Hemşerim/Mücahit Koca	75

4. BÖLÜM.....	77
ŞİİRLERİNDEN SEÇMELER	77
A Sultanım Sen Var İken	78
Aceb Bu Benim Cânım	79
Adım Adım İleri.....	80
Âlemler Müştâk Sana	81
Âlemler Nura Gark Oldu	82
Alma Tenden Cânımı	84
Arayı Arayı Bulsam İzini	85
Aşk Âteşi Ciğerimi.....	86
Bana Bu Ten Gerekmez	87
Ben Dostıla Dost Olmuşam.....	88
Bir Garîpsin Şu Dünyâda.....	89
Bir Gün Sana İrer Ecel.....	91
Bir Nazarda Kalmayalım	92
Canım Kurban Olsun Seni Yoluna	94
Dağlar İle Taşlar İle	95
Dertli Ne Ağlayıp Gezersin Burda	96
Dolap Niçin İnilersin	97
Dünyaya Mağrur Kişi	98
Ey Bana Eyî Diyen	99
Ey Cânıma Cânânım.....	100
Ey Yârenler Ey Kardaşlar.....	101
Gel Ey Derviş	102
Gönlüm Düştü Bu Sevdaya	103
Görerek Dostun Cemâlin.....	105
Hak Müyesser Etse	106
Her Kaçan Anarsam Seni	108
İbret Almaz Mısın Ey Dil	110
İlâhî Cennet Evine.....	111
İsm-i Sübhân Virdin Mi Var	112
Kıyamet Gününde	113
Milk-i Bekâdan Gelmişem	114
Nice Bir Uyursun Uyanmaz mısın	115
Rûm'da Acem'de Âşık Olduğum.....	116
Sana Direm Bâd-ı Sabâ	118
Sen Bunda Garip mi Geldin	119
Ser-Bâz Girer Bu Meydana	120
Sordum Sarı Çiçeğe	122

Şol Cennetin Irmakları	124
Vaktinize Hazır Olun	125
Yalancı Dünyaya Konup Göçenler	126
KAYNAKÇA	127

ÖNSÖZ

Âşık Yunus (ö.1438-9), vefat tarihleri itibariyle düşündüğümüzde bilinen Yunus Emre'den (1240-1321) yaklaşık bir asır sonra yaşayan bir sûfi şairdir. Yaşadığı dönemde de sonraki yıllarda da şiirleri biliniyor ve tekkelerde besteyle okunuyordu. Hatta XV. asırda istinsah edilen Bursa mecmuasında Âşık Yunus'un şiirleri, diğer Yunus Emre'nin şiirlerinden ayrı bir başlık altında yer almaktaydı. Bu da en azından o zaman için Yunus adını taşıyan iki şairin varlığını ortaya koyar.

Bütün bunlara rağmen Âşık Yunus'un yaşadığı şehir ve kabri hakkında neredeyse hiçbir şey bilinmiyordu. Bu durum, kabrinin Niyâzi Mısrî (1618-1694) tarafından bulunuşuna kadar devam etti. *Vakıat-ı Mısrî*'den itibaren de Halvetî kaynaklarında onunla ilgili bilgiler yer almaya başladı. Böylece Yunus Emre'den sonra onun takipçisi Âşık Yunus isimli bir şairin XV. asırda Bursa'da yaşadığı ve mezarının da burada olduğu anlaşılmış oldu.

Âşık Yunus'u ilim ve kültür dünyasına taşıyan, tanıtan ve hakkında araştırmalar, tartışmalar yapılmasını sağlayan isim ise Rıza Tevfik'tir (1869-1949). Daha sonra Fuat Köprülü, Abdülbaki Gölpınarlı, Faruk Kadri Timurtaş, Turan Alptekin ve Mustafa Tatcı gibi araştırmacılar, konu etrafında makaleler ve kitaplar yayımladılar. Bilhassa Gölpınarlı, Timurtaş ve Tatcı'nın çalışmalarıyla Âşık Yunus hakkındaki bilgiler, birer "söylenti" olmaktan çıkıp "*bilimsel gerçeklik*" kazandı.

Artık şunu rahatlıkla söyleyebiliyoruz: Bursa'nın da bir Yunus'u vardır ve ismi, Âşık Yunus'tur. Kabri, Emir Sultan civarındaki Eski Sadi tekkesindedir. Emir Sultan müntesibi

bir dervîştir. Bugün dillerde ve gönüllerde yer alan, Yunus isimli yahut mahlaslı *Şol Cennetin İrmakları*, *Sordum Sarı Çiçeğe* ve *Dertli Dolap* gibi popüler olan pek çok şiirin şairidir. Dolayısıyla “*Bizim Yunus*” olarak da bilinen ilk Yunus Emre gibi onun da başta Bursalılar olmak üzere bütün ilgili çevrelerce tanınması gerekir.

Yunus Emre konusu, edebiyat hayatımız boyunca ilgi duyduğumuz ve üzerinde çalıştığımız bir konu idi. Hatta bu konuda *Yunus Emre* ve *Bizim Yunus* isimli iki de kitap neşretmiştik. İşte bu çalışmaları yaparken tarihî Yunus Emre'nin yanında Âşık Yunus'a ayrı bir bahis açmanın zarureti-ne inanıyor, konu ile ilgili notlar alıyorduk. Bunların bir makale hacmine ulaştığı günlerde Bursa Büyükşehir Belediyesi'sinin “*Şehir, Kültür ve İnsan*” üst başlıklı sempozyum davetini alınca bu programda Âşık Yunus'u konuşmanın uygun olacağını düşündük. Nitekim öyle de oldu. Bu çalışmanın özeti, 2011'de Bursa'da yapılan Bursa Edebiyat Günleri'nde tebliğ edildi. Daha sonra, tebliğimizi genişletip böyle bir kitabı ortaya çıkarmış olduk.

Dört bölüme ayırdığımız kitabımızın ilk bölümünde “*şehir, şair, şiir*” ilişkisinden hareketle Bursa'nın manevî coğrafyasını çizmeye çalıştıktan sonra sözü Yunus Emre'ye ve Âşık Yunus'a getirdik. İkinci bölüm, müstakil olarak Âşık Yunus'a ayrıldı. Onunla ilgili kaynaklara, mezarı konusundaki tartışmalara yer verdik. Bu bölümde ayrıca Âşık Yunus'un manevî kâşifi Niyâzi Mısrî'nin Bursa ve Yunus'la ilişkisi üzerinde durduk. Böylece Âşık Yunus'un hayatı, tarîkatı, şiiri hakkında onu tanıtmaya yetecek bir malumat ortaya çıkmış oldu.

Çalışmamızın üçüncü bölümünde bazı okuma parçalarına yer verdik. Bunlar, Rıza Tevfik'in Âşık Yunus'un kabriyle ilgili ziyaretini anlatan “*Yunus Emre'yi Ziyaret*” başlıklı o unutulmaz yazısı, Yunus ilhamıyla yazdığı bir şiiri ve ikisi de Bursa'da mukim ve yine ikisi de Âşık Yunus muhibbi iki dostumuzun, Bilal Kemikli ve Mücahit Koca'nın Âşık Yunus konusuna temas eden yazılarıdır. Bize göre bu yazılar, çalışmamızı zenginleştiren ve tamamlayan metinler oldu.

ÖNSÖZ

Son bölümde ise taşbasması ve matbu divanlarda, cönklerde ve diğer şiir mecmualarında kendisine ait gösterilen şiirlerin bir bölümüne yer verdik. Bunlar arasında daha çok Âşık Yunus mahlaslı olanlarını tercih ettik. Fakat şunu da söyleyelim ki bu şiirlerin tamamının Âşık Yunus'a ait olduğunu iddia etmek mümkün değildir. Muhtemeldir ki içlerinden bazıları başka Yunuslar'a aittir. Fakat bunlar divan ve cönklerde Âşık Yunus'a ait gösterildikleri için böyle yaptık.

Yunus Emre ile ilgili iki kitabımızdan sonra Âşık Yunus hakkında da böyle bir çalışma yapmayı nasip ettiği için Cenâb-ı Hakk'a şükrediyorum. Bir teşekkür borcum da Ulu-dağ Yayınları'na elbette... Onlar sahiplenmeseydi bu kitap sizlerle buluşamayacaktı. Çalışmayı basım öncesi okuyup kimi eksiklerinin giderilmesi konusundaki önemli katkıları dolayısıyla bir teşekkür borcumuz da Bilal Kemikli hocaya var.

Son söz olarak şunu da söyleyelim: Bu çalışma, Âşık Yunus'a genel hatlarıyla da olsa dikkat çekmeyi ve özellikle Bursalılar'ın dikkatini çekmeyi amaçlıyor. Yapılacak yeni çalışmalarla Âşık Yunus hakkındaki bilgilerimiz elbette daha da artacaktır. Kitabımızın bu yeni çalışmalara bir kapı aralamasını umut ediyoruz.

Mustafa ÖZÇELİK
Eskişehir, Mayıs 2013

1. BÖLÜM

ŞEHİR, ŞİİR VE ŞAİR

Bursa'nın Manevî Coğrafyası

Her medeniyet, fethedilen bir diyarda, oraya kendi ruhu-
nu yansıtmak için kendi *"alâmet-i fârikası"* olan yapılar inşa
eder. Böylece her şehrin yapısında, onu inşa eden insanların
"ruhu" vardır. Bu yapılar, İslâm medeniyeti için düşündüğü-
müzde cami, medrese ve çarşıdır. Bu üç merkezî yapıya
çeşmeleri, hanları, hamamları, tekke ve dergâhları ve o me-
deniyetin hayat algısına ve estetik duyarlılığına göre yapılmış
sokakları ve evleri ekleyebiliriz. Bir şehir, işte bütün
bunlarla bir *"kimlik"* kazanır ve *"bizim şehrimiz"* olur.

Bizim kadim şehirlerimizden biri olan Bursa da işte böyle
bir inşa faaliyetine konu olmuştur. 6 Nisan 1326'da Orhan
Gazi tarafından fethedilen Bursa'da şehrin fatihi, hiç zaman
kaybetmeden inşa faaliyetine girişir. Hisar'ın içine sıkışan
şehri, bugünkü Ulu Cami ve hanlar bölgesine doğru genişle-
terek önce şehrin çekirdeğini kurar. Emir Han, Çifte Hamam
(Aynalı Çarşı), imaret, medrese ve camiden oluşan bir külli-
ye meydana getirir. Bu yapıları çeşmeler, sebiller, başka ca-
mi ve mescitler, medreseler, tekkeler, türbeler, hamamlar,
köprüler ve tabii Osmanlı yerleşim estetiğini ve hayat algısı-
nı yansıtan evler ve sokaklar takip eder.

Bursa, Osmanlı için önemliydi. Beylikten devlet olma sü-
recine giren Osmanlı'nın *"başşehri"* olacaktı. Bu heyecanla da
olacak hem fatihi Orhan Bey hem de ondan sonra gelen pa-
dışahlar tarafından Bursa'nın imar ve inşasına çok önem
verildi. Yıldırım zamanında yapılan Ulu Cami ise artık bütün

zamanlar boyunca “*şehrin kalbi*” olarak Bursa’yı simgeleyen bir yapıya dönüştü. Bursa, İstanbul başkent olduktan sonra bile “*manevî başkent*” olarak önemini hep korudu.¹

Bir şehrin kimliği, elbette sadece mimarî yapılarıyla ifade edilemez. Şehrin bir de “*manevî coğrafyası*” vardır. Bu coğrafyayı ise bilginler, edipler, şairler ve irfan ehli kişiler kurar. Özellikle de söze hükmeden, kelimelerden nice edebî metinler inşa eden şairleri, şehrin inşacılarından biri olarak görmemiz gerekir. Öylesi bir şehre kimlikli bir şehir demek, bizim şehrimiz demek, ancak bu tür inşacılarla, manevî mimarlarla mümkündür.

Bursa, fethinin ilk günlerinden itibaren bu anlamda da önemli bir şehir oldu. Divan ve tasavvuf şairlerinden *Ahmet Paşa, Ahmed-i Daî, İsmail Belîğ, Lamiî Çelebi, Üftâde, İsmail Hakkı Bursevî, Hicrî, Rahmî, Eşrefoğlu Rumî, Emir Sultan, Süleyman Çelebi* ve Bursa’yı haklı olarak “*velîler diyarı*” yapan diğer maneviyat büyükleri *Abdal Murad, Abdal Musa, Davud-ı Kayserî, Geyikli Baba, Ahmed İlahî, Abdullah Münzevî, Somuncu Baba, Hüsameddin Bursevî, Abdüllatif Kudsî, Baba Sultan, Şeyh Küşterî, Gözcü Dede*² ve diğerleri, işte bu şehrin söz ve gönül mimarları oldular ve burada bir şiir ve maneviyat iklimi kurdular.

Bursa, İstanbul’un fethine kadar en çok şair yetiştiren şehir olarak bu anlamda çok önemli bir yerde durur. Yine maneviyat büyükleri itibarıyla İstanbul’dan sonra akla gelen ilk şehirdir. Geçmişte bir Bursa varsa ve bugün zamanın onca tahribatına rağmen *Emir Sultan-Muradiye* hattındaki kadim yapılarıyla bize bir ruh üfleme devam edebiliyorsa, onca şairin mısraları Bursa’nın taşına, toprağına, havasına, suyunu sinmişse; bunu şehrin hem maddî hem de manevî yapısını inşa eden işte bu mimarlara borçluyuz.

Bizim şairlere ve gönül sultanlarına “*mimar*” fonksiyonu vermemizin bir önemli sebebi de şudur: Bizim şiirimizi özellikle divan ve tekke şiirimizi kuran temel anlayış tasavvuf-

¹ Geniş bilgi için bkz. Mustafa Kara-Bilal Kemikli, *Bursa’nın Kalbi Ulu Cami*, Bursa, 2010.

² Geniş bilgi için bkz. Mustafa Kara, *Bursa’nın Gönül Sultanları*, Bursa, 2007.

tur. Tasavvuf, fitrat değerlerine göre insanı inşa anlayışıdır. Yunus Emre, *Risâletü'n-Nushiyye*'sinde bu inşayı çok geniş biçimde anlatır. Buna göre Allah; toprak, su, hava ve ateşi bir araya getirerek insanın suretini (bedenini) yaratmış, sonra bu surete can (ruh) üflemiş, akıl ve bilgiyle donatarak onu "insan" yapmıştır.

Mutasavvıflar, bu nazariye çevresinde insan vücudunu bir "ev", "şehir" yahut "ülke"ye benzetirler. Yunus Emre'nin;

*Kastım budur şehre varam
Feryâd u figân koparam*

yahut;

*İşbu vücud şehrine bir dem giresim gelir
İçindeki sultanın yüzün göresim gelir*

gibi söyleyişleri "şehir-beden" münasebetini ortaya koyar. Sûfilikte Allah yani "padişah", bu mülkün sultanı olarak görülür. İnsan, vücut şehrini ağıyardan temizleyip orayı Hakk'a layık şekilde inşa etmelidir. Bu durum *Şemseddin Sivasî*'nin meşhur beytinde söylediği gibi şöyledir:

*Sür çıkar ağyârı dilden tâ tecellî ede Hakk
Pâdişâh konmaz saraya, hâne mamûr olmadan*

Bir başka velî şair, Hacı Bayram Velî de bu inşa faaliyetini,

*Nâgehan ol şara vardım
O şarı yapılır gördüm
Ben dahi bile yapıldım
Taş u toprak arasında*

şeklinde belirtir. Bu söyleyiş, "şehir yapılırken insanın da inşa edilmesi/yapılması" anlamına gelmeli; buradaki "yapma/kurma" fiili aynı zamanda "manevî bir kimlik oluşturma" şeklinde anlaşılmalıdır. Yine aynı şekilde İmam-ı Gazalî de bedeni bir şehre benzetmiş, ruhu bu şehrin padişahı olarak görmüştür.

İşte şairler, mısralarıyla insan gönlünü Hakk'ın tecellisine layık bir yapıya dönüştürürlerken bir yandan da bu ruhu, yaşadıkları şehrin taş ve toprağının arasına katarlar. Böylece

o şehirler, tıpkı Bursa gibi Evliya Çelebi'nin diliyle söyleyecek olursak "*ruhaniyetli şehir*" olurlar. Önce insanlar tarafından inşa edilen şehir, bu safhadan sonra insanı inşa eder. Böylece şehir-insan ilişkisi ve karşılıklı inşa faaliyeti bu şekilde devam edip gider.

İşte Bursa şehrinin bu anlamdaki manevî mimarlarından biri de Âşık Yunus'tur.

Yunus Emre Yahut Bizim Yunus

Yunus Emre denildiğinde aklımıza, halkın "*Bizim Yunus*" diyerek bağrına bastığı, *Tabduk Emre*'nin müridi *Sarıköylü Derviş Yunus* gelecektir. Dolayısıyla *Bursalı Âşık Yunus*'a geçmeden hem şiirimizdeki "*Yunus Emreler geleneği*"ni anlamak hem de "*teberrüken*" öncelikle "*Bizim Yunus*"tan söz etmek gerekecektir. Zira Yunuslar halkasının ilk önemli ismi olur.

Yunus Emre, XIII. asrın ikinci yarısıyla XIV. asrın başları arasında yaşamıştır. Onun gerçek hayatı hakkındaki bilgilere şiirlerinden, hakkında söylenen menkıbelerden ve bazı tarihî kaynaklardan ulaşabiliyoruz. Çok da yeterli olmayan bu bilgilere göre Yunus Emre, Eskişehir'in Mihallıclık ilçesine bağlı Sarıköy'de (şimdiki adıyla Yunus Emre beldesi) doğmuştur.

Yunus Emre, hakkında söylenegelen menkıbelere göre bütün Anadolu'yu kasıp kavuran bir kıtlık yılında Anadolu'nun manevî mimarlarından *Hacı Bektâş-ı Velî*'nin dergâhına buğday istemeye gider. Hacı Bektâş-ı Velî, ona buğday yerine himmet teklif eder. Yunus Emre, ilk anda bunun kıymetini bilemeyip buğdaya talip olur. Fakat köyüne giderken yaptığı hatanın farkına varıp geri döner. Buğday yerine himmete talip olduğunu söyleyerek Hacı Bektâş-ı Velî'ye mürit olmak ister. Fakat onun bu isteği kabul görmez ve "*o iş, şimdiden sonra olmaz. Biz o kilidin anahtarını Tabduk Emre'ye verdik. Varsın nasibini ondan alsın*" denilerek Tabduk Emre'ye gönderilir.



*Münif Fehim'in
tasavvuruyla Yunus Emre*

Menkıbelere göre Yunus Emre, Tabduk Emre dergâhında uzun yıllar irfanî eğitim görür. Şiirlerinden anlaşıldığı kadarıyla medrese tahsili için Konya'ya da gitmiş olmalıdır. Yunus Emre, daha sonra manevî sülûkunu tamamlayıp şiirler söylemeye başlar. Ardından da başta Anadolu olmak üzere muhtelif coğrafyalara irşat gezilerine çıkar.³

Yunus Emre, bu misyonla yıllarca Anadolu'da dolaşmış, gittiği her yerde ilahileriyle büyük bir hüsnükabul görmüş, Anadolu halkı onu bağrına basmış, onun ilahileriyle din ve tasavvuf konusunda bilgilenmiş ve aydınlanmış, samimi bir imana ve ahlâka sahip olmuştur.

Yunus Emre'nin bu şöhreti, öncelikle onun tasavvufa getirdiği yorumla ilgilidir. O, "İslâm tasavvufunun inceliklerini hiçbir dar kalıp içerisine düşmeden dile getirmiş"⁴, samimi bir Allah ve insan sevgisini öne çıkaran bu söyleyiş; birliğin dağdığı ve siyasî-ekonomik sıkıntıların yaşandığı o çağda bü-

³ Menkıbelerle ilgili geniş bilgi için bkz. Mustafa Özçelik-Funda Yeşilyurt, *Minyatürlerle Yunus Emre Menkıbeleri*, Karaman, 2010.

⁴ Faruk Kadri Timurtaş, *Yunus Emre Divanı*, s. 17.

yük bir kabul görmüştür. Denilebilir ki Anadolu, Yunus'un nefesiyle kendine gelmiş, onun birlik ve sevgi çağrısıyla hayata yeniden tutunarak siyasî birliğini de tekrar kurmayı başarmış, Selçuklu kışından sonra Osmanlı baharına ulaşmıştır.

Yunus'u bu denli benimsemeye konu kılan diğer yönü ise dilidir. O, pek çok çağdaşının aksine Türkçe söylemeyi tercih etmiş, lirizmiyle de bu söyleyişin gönüllerde samimi bir karşılık bulmasını sağlamıştır.

Risâletü'n-Nushiyye'sindeki bir beyitten hareketle H.638/M.1240 yılında doğduğu anlaşılan Yunus Emre, H.730/M.1320 yılında vefat etmiştir. Buna göre 82 yıllık bir ömür sürmüş, geriye birisi *Divan*, diğeri *Risâletü'n Nushiyye* adlı mesnevisi olmak üzere iki eser bırakmıştır.

Yunus'un Takipçileri

Yunus Emre, tasavvuf tarihimizde de Türk tasavvuf şii- rinde de bir "*mektep*" kurmuş, sonradan yetişen pek çok şair de bu mektebin talebesi olmuştur. Talebelerinin onu benimsemeleri öylesine yoğun olmuştur ki onların çoğu "*Yunus*" yahut "*Emre*" adını kendilerine ad yahut mahlas olarak kullanmışlardır. Bu yüzden edebiyatımızda "*Yunus*" adlı yahut mahlaslı pek çok şair bulunmaktadır.

Yunus Emre'nin bu etkisi, yaşadığı çağdan günümüze kadar devam etmiş ve o, sadece tekke ve halk şairlerini değil, klasik edebiyatımızın şairlerini de etkilemiştir. Yunus Emre'nin muakkiplerinden en eskisi ve tanınmış *Said Emre*'dir. "*Yunus Emre okulunun yetiştirdiği şairler arasında Âşık Paşa, Usûlî, Ümmî Sinan, Sinan Ümmî, Hacı Bayram Velî, Eşrefoğlu Rûmî, Nizamoğlu, Nakşî Akkirmanî, Niyâzi Mısrî, Aziz Mahmut Hüdâyî, Üftâde Himmet, Âdem Dede, Sunullah Gaybî, Kaygusuz Abdal gibi isimleri sayabiliriz.*"⁵ Aynı şekilde âşık edebiyatında da pek çok şair, Yunus'un etkisinde eser vermiştir.

⁵ Hasan Aktaş, Yeni Türk Şiirinde Yunus Emre Okulu, s. 24.

Bu isimlerin çoğunun sadece bir şair olmayıp birer tarikat kurucusu olduklarını düşünecek olursak Yunus'un tesir gücünün nerelere ulaştığını ve ne anlama geldiğini anlamak hiç de zor olmayacaktır. Hz. Mevlâna'nın divan şiirinde meydana getirdiği tesir, aynı ölçüde Yunus'la halk şiirinde ve tarikat muhitlerinde gerçekleşmiştir.

Yunus'un tesiri, elbette geniş ve derin bir tesirdir. Ne zaman ki şairlerimizin gerek sanatları gerekse dünyaya bakış ve algılayış tarzları anlamında başları sıkışmışsa Yunus'un elini tutmuşlar ve çıkar yolu onda bulmuşlardır. Bu bakımdan daha sonraki devirlerde de Yunus Emre, nefesiyle şairlere can üflemeyle devam etmiştir. Mesela "Millî Edebiyat" devri bu anlamda Yunus'un aydınlar katında yeniden keşfedildiği bir devirdir. *Rıza Tevfik*'le başlayan bu süreç *Rıza Ümit*, *Necip Fazıl Kısakürek*, *Burhan Toprak*, *Halide Nusret Zorlutuna*, *Abdurrahim Karakoç* gibi isimlerle devam etmiştir.

Bu tesir, sadece Anadolu coğrafyasıyla da kalmamış, Yunus Emre, Türkçe'nin konuşulduğu her yerde şairleri etkilemiş; onun takipçileri, bu coğrafyalarda da yetişmiştir. Özellikle makamı da bulunan Azerbaycan'da bu tesir çok güçlüdür. Yine Kıbrıs ve Balkan Türk şiirinde de Yunus sevgisi çok yoğundur.

Bugünkü şiirimizde de Yunus tesiri gizli veya aşikâr bir şekilde sürmektedir. Bu anlamda az önce sayılan isimlere ayrıca *E. Behiç Koryürek*, *Arif Nihat Asya*, *Behçet Kemal Çağlar*, *Fuat Bayramoğlu*, *Bedri Rahmi Eyüboğlu*, *Behçet Necatigil*, *İlhan Geçer*, *Salah Birsell*, *Halil Soyuer*, *Bekir Sıtkı Erdoğan*, *Nüzhet Erman*, *Bahattin Karakoç*, *Ayhan İnal*, *Hilmi Yavuz*, *Ali Akbaş*, *Arif Ay*, *Mustafa Özçelik*, *Muhsin İlyas Subaşı*, *Bestami Yazgan* gibi daha pek çok isim eklenebilir.

Diğer Yunuslar

Edebiyatımızda Yunus Emre adını taşıyan tek bir şair yoktur. Yunus'un şiir tarzı itibariyle takipçileri olduğu gibi, "Yunus" adını taşıyan birkaç şair daha görülmektedir.

Bunların kaç tane olduklarına gelince;

Faruk Kadri Timurtaş, bunlardan ilk Yunus Emre'nin dışında ikisinin hüviyyetinin belli olduğunu söyler. Ona göre "birincisi, mahlas olarak daha çok "Âşık Yunus"u kullanan, bazen de kendini "Yunus", "Derviş Yunus" ve "Yunus Emrem" diye anan XV. yüzyılda yaşamış bir şairdir."⁶ Timurtaş, kitabında bu Yunus'un Emir Sultan müntesibi "Bursalı Âşık Yunus" olduğunu belirtir. Ona göre "Yunus adını kullanan bir başka şahıs da H.1123/M.1711'de ölen Derviş Yunus'tur. Bu Yunus, Bursalı İsmail Hakkı'nın şeyhi Atpazarlı Osman Fazlı'nın mürididir."⁷

Timurtaş'ın verdiği bu sayı, başka araştırmacılar tarafından da desteklenmektedir. Fakat bu sayıyı dörde, beşe, altıya çıkaranlar⁸ hatta halk rivayetlerini esas alarak daha da artırırlar vardır.

Bu konudaki genel görüşü yansıtmaması açısından önce *Raif Yelkenci*'nin görüşlerini aktaralım. *Raif Yelkenci*, kendisiyle yapılan bir konuşmada bu sayının ondört olduğunu söyler. Fakat tespit edilenler, Timurtaş'ta olduğu gibi ona göre de üç tanedir. Bunlar, "Büyük Yunus" yani tarihî Yunus (1240-1321), ondan bir asır sonra yaşamış olan "Bursalı Âşık Yunus" (ö.1438-9) ve Bursalı İsmail Hakkı'nın şeyhi Osman Fazlı Atpazarlı'dan feyz alan "Derviş Yunus" tur (ö.1711).⁹

Yunus Emre hakkında ilk akademik çalışmayı yapan M. Fuat Köprülü'ye göre de birden fazla Yunus vardır. Bunlardan ilki "Yunus Emre yahut şiirlerinde ekseriya kullandığı gibi Kul Yunus, Âşık Yunus veya Yunus Emrem adını taşıyan ve XIII. asrın son yarısı ile XIV. asrın başlarında yaşayan Derviş Yunus, diğer(ler)i Yunus mahlaslı şiirler yazan diğer Yunuslardır."¹⁰

⁶ F. Kadri Timurtaş, *Yunus Emre Divanı*, s. 19.

⁷ F. Kadri Timurtaş, *Yunus Emre Divanı*, s.20.

⁸ Mesela Cahit Öztelli, altı Yunus'tan söz etmektedir. Bkz. "Kaç Yunus Var?", *Sesimiz Dergisi*, sayı 77, Aralık 1975.

⁹ Sevim Nariç, "Raif Yelkenci ile Bir Konuşma", *Türk Yurdu Yunus Emre Özel Sayısı*, s.180.

¹⁰ M. Fuat Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, s.223-226.

Buna göre bunlardan Yunus Emre diye bilineni XIII. asırda yaşayan Sarıköylü Yunus Emre, diğeri de Bursalı Âşık Yunus'tur (ö.1438-9). Köprülü, başka Yunuslar'ı kabul etmekle birlikte bahsi geçen Bursalı Âşık Yunus'u, Yunus Emre'nin halifelerinden biri olarak görmez. Fakat Yunuslar'ın birden fazla olduğunu kabul eder.

Bir başka Yunus araştırmacısı, *Abdülbaki Gölpınarlı* da birden fazla Yunus olduğunu söyleyenler arasındadır. Ona göre de Bursa'da medfun bir Yunus vardır.¹¹

Cahit Öztelli ise tarihî Yunus Emre'den başka Yunus mahlası kullanan şairler olduğu gibi bu adı gerçekten taşıyan şairlerin de bulunduğunu söyler. Bu konuda "*başka Yunuslar'ın yaşadığını belirleyen işaretler de var*" dedikten sonra elinde bulunduğunu söylediği bir mecmuada Yunus Emre'nin şiirlerin başında "*Yunus-ı kadim*" kaydının bulunduğunu belirterek "*bu kaydın konulmasının, mecmuanın yazıldığı sırada oldukça şöhretli bir Yunus'tan ayırmak düşünce-sinden ileri geldiği anlaşıyor*"¹² ifadesini kullanır.

Cahit Öztelli, daha sonra kanıt olarak Turan Alptekin ve Mustafa Tatcı'nın da belirttiği 1327/1911 tarihli taşbasma Yunus divanının kapağında yer alan "*Mevlâna Âşık Yunus Emre Hazretleri*" ile "*Halifesi Âşık Yunus Hazretleri*" ifadesinin açıkça başka bir Yunus'un varlığını gösterdiğini söyler. Ona göre taşbasması divandaki şiirlerin çoğunun konu, dil ve sanatı bakımından Âşık Yunus'un olduğu bellidir. Yazar, daha sonra "*işte başka Yunuslar arasında Kadirî, Halvetî, Alevî, Bektaşî olanlar da vardır*"¹³ diyerek birden fazla Yunus olduğunu ifade eder.

Yunuslar'ın birden fazla olduğunu söyleyenlerden biri de *Turan Alptekin*'dir. Ona göre birbirini takip eden üç Yunus vardır. Bunlardan hakkında kesin tarihî malumata sahip olmadığımız Yunus Emre, ilk Yunus'tur. Bu Yunus, yerine bir halife bırakmıştır. Bu halifenin adı, Âşık Yunus'tur. Alptekin'i böyle düşündüren bir başka sebep ise eski harfli bir Yunus

¹¹ Abdülbaki Gölpınarlı, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, s. 76.

¹² Cahit Öztelli, *Belgelerle Yunus Emre*, s.61.

¹³ Cahit Öztelli, *Belgelerle Yunus Emre*, s.62.

Divanı'nın girişinde yer alan “*Kutbü'l-Ârifin Mevlâna Âşık Yunus Emre ve Halifesi Yunus Emre*” ifadesidir. Buna göre bu ifade, sözü edilen taşbasması yayınların kapaklarında yer almaktadır. Buradan Âşık Yunus Emre'nin “*Divan-ı lâtif*”i ile halifesi Âşık Yunus'un “*Divan-ı pür-kemal*”inin kitapta birlikte basılmış olduğu anlaşılmaktadır. İşte ilk Yunus'la başlayan bu şeyh-halife geleneği sonradan da devam etmiş, “*aynı şekilde daha sonra gelenler de bu bilinen ikinci şairin halifeleri*”¹⁴olarak bu geleneği sürdürmüşler ve ortaya birden fazla Yunus adını taşıyan şair çıkmıştır. Alptekin, bu görüşünü bu kaynaklardan alıntılıdığı şu bilgiyle desteklemektedir:

“İş bu kitab-ı müstetâbın derûnunda kutbü'l ârifin meşâyih-ı izâmdan Mevlâna Âşık Yunus Emre hazretlerinin dîvân-ı lâtifleriyle halifesi Âşık Yunus hazretlerinin dîvân-ı pür kemâlleri... tab'u temsîl kılınmıştır.”¹⁵



Turan Alptekin'in
sözünü ettiği kitabın
iç kapağındaki yazı

¹⁴ Turan Alptekin, *Bir Ene'l-Hak Şairi Yunus Emre Âşık Yunus ve Yunuslar*, s.31-32.

¹⁵ Turan Alptekin, *Bir Ene'l-Hak Şairi Yunus Emre Âşık Yunus ve Yunuslar*, s.17. Metnin bu günkü dille söylenişi: “Bu güzel kitapta, şeyhlerin ulularından, âriflerin kutbu, Mevlâna Âşık Yunus Emre hazretlerinin ‘lâtif’ şiirleriyle halifesi Âşık Yunus hazretlerinin ‘pür-kemal’ divanı birlikte basılıp sunulmuştur.”

Turan Alptekin, bu bilgileri destekleyici bir başka yazma nüsha da gördüğünü ve Yunus Emre ile Âşık Yunus isminin ayrı ayrı zikredilmesi gerektiğini de eklemektedir. Bahsini ettiği yazmada “*Îlâhiyat-ı Yunus Emre maa Âşık Yunus*” (Yunus Emre ve Âşık Yunus ilahileri) bilgisi yer almaktadır. Ayrıca *Risâletü’n-Nushiyye* adıyla anılan mesnevinin yer aldığı bir başka yazmada da aynı şekilde bir bilgi vardır.

Turan Alptekin, Bursa’da Karamazak yokuşunda bulunan türbesindeki mezar taşında yer alan “*evvelki Yunus Emre, Âşık Yunus ikinci*” ifadesini de Yunuslar’ı ayırmayı/ayırarak bir ifade olarak aktarmaktadır.¹⁶

Turan Alptekin, üçüncü Yunus olayına da değinmektedir. Ona göre kimliğini tam olarak bilemediğimiz ilk Yunus ve Âşık Yunus’tan sonra Porsuk nehrinin Sakarya’ya karıştığı bölgede yaşayan ve Yunus geleneğini fetret dönemi yıkıntıları arasında tümüyle kaybolmaktan kurtaran bir başka halef (ö.1421) daha vardır.¹⁷ Sonuç olarak Turan Alptekin de birden çok Yunus’un yaşadığına inanmaktadır.¹⁸

Konu ile alakalı görüş belirtenlerden *Esat Coşan*’a göre de birden fazla Yunus vardır: “*Bir kere iki tane kesin Yunus var: Birisi, Mevlâna Celâleddîn-i Rûmî’ye yetişmiş Yunus; ötekisi, Bursa’da Emir Sultan’a yetişmiş Yunus... Birisi Mevlâna’dan biraz genç; ötekisi Emir Sultan’dan biraz genç... Emir Sultan’dan feyz almış, Emir Sultan’a bağlı... Bu ikinci Yunus daha ziyade, Şol Cennetin Irmakları, Kâbe’nin Yolları Bölük Bölük-tür gibi ilâhileri söyleyen Bursalı Yunus...*”¹⁹

Bu konuyla alakalı, son ve en kapsamlı çalışmalardan birini yapan *Mustafa Tatcı* ise bütün bu görüşleri değerlendirdikten sonra iki Yunus’tan söz eder. Bunlardan ilki, Eskişehir civarında yaşadığına inandığımız Yunus yani ilk Yunus, diğeri ise XV. asır şairi Bursalı Âşık Yunus’tur. Tatcı, dayandığı belgelerden hareketle Âşık Yunus’un Bursa’da yaşadığını

¹⁶ Turan Alptekin, *Bir Ene’l-Hak Şairi Yunus Emre Âşık Yunus ve Yunuslar*, s.18.

¹⁷ Turan Alptekin, “Yunus Emre Olayı”, *Gösteri*, Kasım 1990 s.120 s. 62-65.

¹⁸ Turan Alptekin, “Yunus Emre Olayı”, *Gösteri*, Kasım 1990 s.120 s. 62-65.

¹⁹ Mahmud Es’ad Coşan, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, haz: Dr. Metin Erkaya, Seha Neşriyat, <http://www.dervisan.com/kitap/yunusemre/index.html>.

kesin bir dille belirtir. *“Birkaç belge ışığı altında, Bursa’da yaşayan ve 1439 senesinden sonra vefat eden bir Âşık Yunus’un yaşadığına kanıyız.”*²⁰

Bütün bu görüşlerden hareketle ilk Yunus’tan sonra adı bilinen ve hakkında az da olsa malumat bulunan diğer Yunus yani *“Bursalı Âşık Yunus”* adlı bir başka şairin varlığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Yunus Emre’nin Kabir ve Makamları

Birden fazla Yunus Emre’nin varlığına ilişkin bilgi ve inanınış, ortaya birden fazla Yunus Emre çıkardığı için doğal olarak birden fazla da Yunus Emre kabri/makamı çıkmıştır. Dolayısıyla *“Yunuslar geleneği”* konusunu tamamlanması açısından bu kabir/makamlardan da söz etmek uygun olacaktır.

Öncelikle şunu belirtelim: Bu tür mezar/makam çokluğu-nu doğal karşılamak gerekir. Köprülü’ye göre İslâm memleketlerinde bu duruma sıkça rastlanır. Üstelik *“yalnız Yunus gibi vefat ettikleri yer belli olmayanların değil, medfenleri pek belli olan büyük zatların bile muhtelif medfen ve makamları bulunur. Her yer halkı, çevrelerinde ruhaniyet ve kudsiyetinden yardım beklenilecek büyük mutasavvıflar bulunmasını istediklerinden dolayı, Şark’ta bu medfen ve makamlara pek çok tesadüf edilmektedir.”*²¹

Abdülbaki Gölpınarlı da bu durumu sevilen kişilerin hatıralarını yaşatmak şeklindeki bir niyetle izah eder: *“Bu çeşit halka mal olmuş büyüklere atfedilen mezarların bir kısmı, o büyüğün hatırasını yaşatır, bir izini belirtir.”*²² Gölpınarlı, bu durumun ayrıca bir başkasına ait mezarın aynı adı taşıyan bir başkasına izafe edilmesi yahut bir rüyaya göre o kişiye ait gösterilmesi şeklinde de olabileceğini belirtmektedir.

²⁰ Mustafa Tatcı, *Âşık Yunus*, s. 5.

²¹ Fuat Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, s.234.

²² Abdülbaki Gölpınarlı, *Yunus Emre Risâlat al-Nushiyya ve Divan*, s.XXI-XXII.



Yunus Emre
Türbesi
(Eskişehir)

Burada söz konusu Yunus Emre olunca durum daha da değişmektedir. Çünkü Yunus, her seviyedeki, her katmandaki insanın ilgi ve sevgisini kazanmış birisidir. Dolayısıyla her şehrin onun kabrinin kendi topraklarında olduğunu söylemesi, işte bu içten sevmeye, benimseme ve sahiplenmeyle ilgilidir. Şehirler, bir ma'nâda Yunus'la şeref kazanmak istemişlerdir. Bu ilginç durumu Bahtiyar Vahapzade şöyle dile getirmektedir:

-Bir yerde ölüp, bes, niye min yerde doğdu?
-Aşkında yanırken yeniden bir de doğdu.
Şiirindeki hikmetli satırlarda doğdu.

-Bir yerde ölüp bes, niye min yerde mezarı?
-Her gün kazılır çünkü gönüllerde mezarı,
Otlarda, çiçeklerde ve gönüllerde mezarı.

-Efsane mi, gerçek mi? Bu insan nice insan.
-Varlık sesidir, kopmuş, O, Türk'ün kopuzundan.²³

Yine aynı sebeple Yunus'un seyahatleri sırasında uğradığı yerler de onun hatırasına hürmeten makam ihdas etmişlerdir.

²³ Erdal Karaman, *Türk Dünyasının Sesi Bahtiyar Vahapzade*, s.129



*Yunus Emre türbesi
(Karaman)*

Yunus Emre kabirlerinin çokluğunda Yunus adını yahut mahlasını taşıyan başka şairlerin de bulunuşu etkili olmuştur. Fakat şunu da söylemek gerekir ki bir kişi bir yerde medfun olabileceğine göre Yunus'un da mezarı bir yerdedir. Diğerleri Bursalı Âşık Yunus örneğinde olduğu gibi ya başka Yunuslar'a aittir yahut makamdır.

Bu açıklamalardan sonra şimdi de Yunus'a izafe edilen mezar/ makamların bulunduğu yerleri belirtelim:

Yunus Emre konusundaki ilk önemli çalışma olan Fuat Köprülü'nün eserinde Yunus'a ait medfen ve makamların beş tanesinden söz edilir:

1-Bursa'da Çelebi Mehmet ile Emir Sultan arasındaki Şib-le mahallesinde Sadi tarikatından Abdürrezzak dergâhında bulunan üç kabirden biri Âşık Yunus'a, diğeri Yunus Emre'ye ait gösterilmektedir,

2-Manisa'nın Kula ve Salihli kazaları arasında bulunan Emre köyünde,

3-Erzurum'un Dutcu köyünde,

4-Isparta'nın Keçiborlu kazasında²⁴,

²⁴ Köprülü'nün Keçiborlu dediği yer, şimdiki Gönen sınırlarındadır.

5-Eskişehir Sarıköyde.²⁵

Abdülbaki Gölpınarlı ise Köprülü'nün söylediklerine ilave olarak;

6- Aksaray-Ortaköy,

7- Afyon Sandıklı,

8- Ordu Ünye,

9- Sivas-Divriği,

10-Karaman isimlerinden söz etmektedir.²⁶⁻²⁷

Bu listeye sonraki yıllarda eklenen yer isimleri ise şunlardır:

11- Afyonkarahisar-Döğer,

12- Bolu,

13-Isparta-Uluborlu,

14-İzmir-Tire,

15- Kırşehir,²⁸

16- Bandırma,

17- Eğridir.²⁹

Olay bu kadarla da sınırlı kalmamış, Anadolu coğrafyası dışında Azerbaycan Gah bölgesi Oncalı köyü Oğuz mezarlığında³⁰ ve Üsküp'te³¹ Yunus'a ait olduğu ileri sürülen mezarlar/makamlar bulunmuştur.³²

²⁵ Fuat Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, s.236.

²⁶ Abdülbaki Gölpınarlı, *Yunus Emre Risâlat al-Nushiyya ve Divan*, s.XXII-XXII.

²⁷ Fahri Yetim, "Yunus Emre'nin Kabri İle İlgili Görüşler Üzerine", *Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, c.6 s. 1 Haziran 2005 s.173.

²⁸ İrfan Ünver Nasrattınoğlu, "Afyonkarahisarlı Yunus Emre", *Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu Bildirileri*, s.231-232.

²⁹ Cahit Öztelli, *Belgelerle Yunus Emre*, s.9.

³⁰ Mustafa Tatcı, "Yukarı İllerde Bir Gezgin Derviş: Yunus Emre(Azerbaycan Notları)" *Türk Kültürü Araştırmaları Dergisi*, 2011/5, s.160. Meşedihanım Nemet, *Azerbaycan'da Pirlar* kitabından naklen. Kitaptaki ilgili cümlelerden bir kısmı şöyledir. "Hacı Tapdık piri ve şeyh Yunis ziyâretgâhı Gah rayonunun Oncalı kendindeki Oğuz kabristanlığındadır. Yerli ahali tarafından mukaddes sayılan en önemli ziyaret yerlerinden birisidir. Meşenin içerisinde yerleşmiş büyük araziye malik Oğuz kabristanı Hacı Tapdık Baba ve ondan bir neçe adım yukarı mevcut olan Şeyh Yunis kabirleriyle başlarır."

³¹ <http://www.yunusemre.gov.tr/index.php?p=1262>.

³² Mustafa Özçelik, *Bizim Yunus*, s. 83.

BURSA'NIN YUNUS'U ÂŞIK YUNUS

Burada konumuz açısından önemli olan husus, bu mezar ve makamlar sayılırken Âşık Yunus'tan söz edilmesi ve kabrinin Bursa'da bulunduğunun söylenmesidir.



Azerbaycan Gah bölgesindeki Yunus Emre makamı

2. BÖLÜM

BURSALI ÂŞIK YUNUS

Tarihî Yunus Emre konusunda olduğu gibi Âşık Yunus hakkında da ona atfedilen şiirlerin dışında fazla bir bilgiye sahip değiliz. Bilinenler ise Âşık Yunus'un da müntesibi olduğu Halvetî kaynaklarında, konu ile ilgili araştırmacıların eserlerindeki malumat ve şiirlerinin yer aldığı divanlar ve cönklerdir.

Halvetî Kaynaklarında Âşık Yunus

Bursalı Âşık Yunus'u ilim, kültür ve edebiyat âlemine tanıtan "*Yunus Emre'yi Ziyaret*" başlıklı yazısıyla Rıza Tevfik oldu. Onun bu yazısıyla Âşık Yunus etrafında yazılar yazılmaya, tartışmalar yapılmaya başlandı. Dolayısıyla biz, Âşık Yunus'un daha geniş kitlelerce tanınmasını ona borçluyuz. Fakat bu durum, Âşık Yunus'un önceden bilinmediği/tanınmadığı anlamına gelmemektedir. Zira Âşık Yunus hakkında Halvetî kaynaklarında kısmî de olsa bazı bilgilere rastlıyoruz. Bu yüzden Âşık Yunus'un tarihî kimliği hakkında malumat verirken önce bunlara değinmek gerekecektir.

Bunlardan ilki, Niyâzi Mısırî'nin Âşık Yunus'un kabrini keşfiyle ilgili Halvetî kaynaklarındaki menkıbeleridir. Bunlar arasında yer alan Niyâzi Mısırî'nin halifesi İbrahim Rakım Efendi tarafından yazılan *Vakıat-ı Mısırî*, *Tuhfet'ül-Asrî fi-Menakıb-ı Mısırî* adlı eserler, yine Halvetî/Şabanî şeyhi İbrahim Has'ın *Tezkiresi*, Gazzizade Abdüllatif'in *Hülsatü'l-Vefayat*, Mehmet Şemseddin Efendi'nin *Gülzâr-ı Mısırî* isimli

kitaplardaki Niyâzi Mısrî'nin Yunus'un kabriyle ilgili keşfine dair malumat,³³ bu konu ile ilgili bilgilerin temelini oluşturmaktadır. Mehmed Şemseddin'in, *Yâdigâr-ı Şemsî* adlı eserinde ise bu durum daha detaylı olarak anlatılmaktadır.



Niyâzi Mısrî Hz.

Bütün bu malumatların dayanağı ve kaynağı ise, Niyâzi Mısrî'nin Âşık Yunus'un mezarını manevî bir işaretle keşfetme hadisesidir. Bu da göstermektedir ki bilhassa Bursa'daki Halvetîlik çevresinde Âşık Yunus'la ilgili bir inanış ve telakki mevcuttur. Niyâzi Mısrî'nin Âşık Yunus'a verdiği önem, onun Yunus'un şiirlerini şerh etmesi, ona nazireler yazması, Yunus'un bestelenmiş ilahilerinin Mısrî dergâhında okunması; Âşık Yunus'un bu çevrelerde bir hayli önemli görülmesini sağlamış, bu muhitin Âşık Yunus'un kabrinin Bursa'da olduğu şeklindeki kabulü daha sonra halk kitlelerine de sirayet etmiş, bulunan kabirler üzerine buraya bir kitâbe yapılarak etrafı çevrilip bir ziyaretgâh haline getirilmiştir.

³³ Mustafa Tatcı, *Âşık Yunus*, s.10-11.

Resmî Kayıtlar

Vakıflar Genel Müdürlüğü arşivindeki muhasebe defterinin 370 sıra numarasında “*Vakf-ı zaviye-i Yunus Emre der mahalle-i Kara Abdürrezzak der Bursa*” kaydı ile 186/19 numaralı defterde bulunan “*Bursa’da Yunus Emrem zaviyesi vakfı*” şeklindeki kayıt bulunmaktadır.

Bu kayıta “*Bursa’da Veled-i Abdürrezzak mahallesindeki kâin Yunus Emre zaviyedarlığına Zilkade 1274 tarihinde Seyyid Hafız Mehmed Esad Efendi’nin büyük oğulları Es-seyyid Mehmed Nazif ve Mehmed Tevfik ve Mehmed Şükrü Efendiler ile Es-seyyid Nazif efendi niyabetiyle küçük oğlu Mehmed Salih Efendi’ye tevcih edildiğine...*”³⁴ denerek bu zaviyenin Yunus Emre adına kayıtlı olduğu belirtilmektedir.

Şiir Mecmuaları

Âşık Yunus adının ve şiirlerinin yer aldığı şiir mecmuaları da Âşık Yunus konusunda dikkate alınması gerekli kaynaklardır. Bunlardan bazıları şunlardır: Bursa İl Halk Ktp. Nü: 882’de kayıtlı bulunan “*Mecmûa-i Eşar*”, Çorum İl Halk Ktp. Nü: 2157’de kayıtlı “*Dîvân-ı Yûnus Emre*”, Süleymaniye Ktp. Hacı Mahmud Efendi Bl. Nü: 3480’deki “*Dîvân-ı Yûnus Emre*”, Viyana Millî Ktp. Nü: 67’deki “*Dîvân-ı İlâhiyât-ı Yûnus Emre*”, Ankara Millî Ktp. Nü: 204 ve Nü: FB/442’deki mecmualar.

Bu kaynakların bir kısmında ilk bölümde de belirttiğimiz gibi Yunus Emre ile Âşık Yunus şiirleri ayrı başlıklar halinde yer almaktadır. Bunlardan en önemlisi iki Yunus’un şiirlerini bilinçli olarak ayıran XV. yüzyılda istinsah edilen “*Bursa mecmuası*”dır. Mecmuada Yunus Emre’ye ait şiirlere “*Yunus Emre fermayed*”, Âşık Yunus’unkilere “*Âşık Yunus fermayed*” başlıkları konulmuştur.³⁵

Bir diğer örnek olarak 1327/1911 tarihindeki taşbasması Yunus Divanı’nın kapağındaki şu bilgiyi verebiliriz: “İş bu

³⁴ Halim Baki Kunter, *Yunus Emre Belgeler-Bilgiler*, s. 69.

³⁵ Mustafa Tatcı, *Âşık Yunus*, s. 6.

kitab-ı müstetâbın derûnunda kutbü'l ârifin meşâyih-ı izâmdan Mevlâna Âşık Yunus Emre hazretlerinin dîvân-ı lâtifleriyle halifesi Âşık Yunus hazretlerinin dîvân-ı pür kemâlleri... tab'u temsîl kılınmıştır. Kaddisallâhi esrârihim ve nefea-na'llâhü bi-şefâatihim âmin."³⁶



Divân-ı Yunus Emre
Süleymaniye Kt.
Yazma Bağışlar 1295

³⁶ Cahit Öztelli, *Belgelerle Yunus Emre*, s. 62.

Çeşitli cönklerde bulunan şiirler ise bu konudaki diğer kaynaklardır. Konya Mevlâna Müzesi İhtisas Kütüphanesi'nde ve İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi'nde bulunan cönklerde Âşık Yunus'a ait ilahiler yer almaktadır.³⁷ Bu ilahiler, kendilerine özgü nitelikler taşır. Bu yüzden bunları ilk Yunus'un şiirlerinden ayırmak oldukça kolaydır. Bunlar diğer Yunus'un şiirlerine göre daha basit söylenmiş, tasavvufî neşveden çok zahidâne bir anlayışı yansıtmaktadırlar. Bunlar dönem olarak XVIII. asra aittir. Bu tür şiirlere daha önceki dönemdeki derlemelerde pek rastlanmamaktadır.³⁸

Yine bu tür cönklerde yer alan şiirlerde *Yunus*, *Yunus Emre*, *Derviş Yunus* gibi mahlasların yanı sıra *Âşık Yunus* mahlasının da kullanıldığı örnekler görülmektedir.³⁹ Bunun bize ilk Yunus'un "âşık" mahlasını da kullandığını gösterdiği gibi bu adı taşıyan başka bir Yunus'un varlığını da belirttiğini söyleyebiliriz.

Yakın Dönem Kaynakları

Konu ile ilgili araştırmalar yapan Rıza Tevfik, Fuat Köprülü, Abdülbaki Gölpınarlı, Faruk Kadri Timurtaş, Turan Alptekin, Esat Coşan ve Mustafa Tatcı gibi yazar ve ilim adamlarının makale ve kitapları ise bu konuyu daha etraflıca ele alan çalışmalardır.

Bursalı Yunus'un Kâşifi: Rıza Tevfik

Yunus'un Bursa'daki kabrinin ilim ve edebiyat dünyasında gündeme gelmesi ise Rıza Tevfik'le olmuştur. Rıza Tevfik, Bursalı Âşık Yunus'u iki makale ile ilim âlemine tanıtmıştır.

³⁷ Gönül Ayan, "Bazı Cönklerde Yunus Emre", *Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu Bildirileri*, s.495-501.

³⁸ Mustafa Tatcı, *Âşık Yunus*, s. 6.

³⁹ Gönül Ayan, *Uluslararası Yunus Emre Sempozyumu Bildirileri*, s.296.



Onun *Büyük Duygu* mecmuasının Temmuz 1913 tarihli 10. sayısında “Yunus Emre Hakkında Biraz Daha Tafsilat” ve Temmuz 1914 tarihli *Peyam* dergisinin edebiyat ilavesinde yazdığı “Yunus Emre’yi Ziyaret” başlıklı yazıları, Yunus Emre konusunu ilim ve edebiyat âleminde ta-nıtmış oldu.

Rıza Tevfik

Rıza Tevfik’in “Yunus Emre’yi Ziyaret” yazısı, “koca Türkmen şair-i sofisi” ve “mübarek âşık” dediği Yunus Emre’nin Bursa’da bulunan kabrini ziyaret için yaptığı yolculuğu anlatır. “Yunus Emre Hakkında Biraz Daha Tafsilat” yazısında ise Yunus Emre’nin sûfi telakkileri üzerinde durur.

Rıza Tevfik, bahsi geçen yazısında hem Yunus’un şairliğinden hem de kabri ile ilgili daha önce Halvetî kaynaklarından aktardığımız malumattan bahseder. Buna göre Âşık Yunus’un kabri, Emir Sultan civarındaki Karamazak mahallindedir. Burada arkadaşları Yunus Emrem ve bu mahalleye ismini veren Abdürrezzak isimli bir zatla birlikte medfundur. Bu türbe, Yedekçizâde Ali Efendi nâmında bir hayır sahibi tarafından tamir ve ihyâ edilmiştir.



Bursa Mecmuası

Rıza Tevfik, daha sonra buranın keşfiyle ilgili olaya temas eder. Ona göre de “Yunus Emre’nin mezarı bir zamanlar bütün bütün harâb olmuş ve yeri belli olmayacak surette düm-

düz kalmış iken meşhur Niyâzî-i Mısrî, bu mezarın mevki-i hakîkisini tâyin eylemiştir.”⁴⁰

Rıza Tevfik’in bu yazıları, bir hayli tartışmaya yol açmıştır. Bunun sebebi ise onun “*bir tek Yunus vardır, o da Âşık Yunus’tur. Bursa’da yaşamıştır*”⁴¹ demesidir.

Şimdi de o tartışmalara bakalım.

Âşık Yunus’la İlgili Tartışmalar

Rıza Tevfik’in bu yazıları, Yunus Emre ile ilgili çalışmaların başladığı o asrın başında bütün dikkatleri Yunus üzerine çekmiş, onun ardından başka bilim adamları ve yazarlar da bu konuda muhtelif görüşler ileri sürmüşlerdir. Fakat bu tartışmalar, Âşık Yunus isimli bir şairin olup olmadığından çok Bursa’daki kabrin bilinen ilk Yunus Emre’ye ait olup olmadığıyla ilgilidir.

Bunlar arasında en önemlisi, Rıza Tevfik’in görüşüne muhalif fikirler ileri süren M. Fuat Köprülü’dür. Köprülü’ye göre “*Bursa’daki Yunus merkadının hakiki Yunus’la bir ilgisi yoktur. Niyâzî Mısrî’ye ait olan rivayete de Bursa’da yaşamış yahut Bursa’yı görmüş Lamii Çelebi, İsmail Belîğ, Evliya Çelebi ve başka yazarlarca doğrulanmadığı için itibar edilemez. Ona göre Yunus Emre’nin halifesi bir başka Yunus’un varlığı kesin değildir.*”⁴²

Köprülü’nün bu itirazı, Rıza Tevfik’in Yunus Emre’nin bu adı taşıyan tek şair olduğu ve mezarının Bursa’da olduğu şeklindeki yaklaşımındır. Değilse o da birden fazla Yunus olduğunu söylemektedir. Ona göre de bunlardan ilki “*Yunus Emre yahut şiirlerinde ekseriya kullandığı gibi Kul Yunus, Âşık Yunus veya Yunus Emrem adını taşıyan ve XIII. asrın son yarısı ile XIV. asrın başlarında yaşayan derviş Yunus, diğer(ler)i,*

⁴⁰ Abdullah Uçman, *Rıza Tevfik’in Tekke ve Halk Edebiyatıyla İlgili Makaleleri*, s. 209-217.

⁴¹ Mustafa Tatcı, *Âşık Yunus*, s. 11.

⁴² Fuat Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, s.234-235.

Yunus mahlaslı şiirler yazan diğer Yunuslardır.”⁴³ Buna göre bunlardan Yunus Emre diye bilineni onüçüncü asırda yaşayan Sarıköylü Yunus Emre, diğeri de muhtemelen Bursalı Âşık Yunus’tur (ö.1438-9).

Abdülbaki Gölpınarlı da Fuat Köprülü gibi düşünmektedir. Ona göre de Bursa’daki mezar ve onun bulunuşuyla ilgili rivayet uydurmadır. Ancak Gölpınarlı, Köprülü’den farklı olarak H.843/M.1439’da vefat eden ve Bursa’da medfun olan bir Âşık Yunus’un yaşamış olduğunu kabul eder. Bu zat yani *“Âşık Yunus, diğer Yunus’tan bir asır sonra yaşamıştır. Bazı kaynakların Sultan Murat, Yıldırım devrinde yaşadıklarını söyledikleri Yunus budur. Diğer Yunus’un takipçisidir.”⁴⁴*

Gölpınarlı, Bursa’daki Yunus kabrinin Yunus Emre’ye ait bir makam olmadığına, Yunus’un Emir Sultan için yazdığı şiirlerden hareketle buranın *“1438-1439’da vefat eden, Emir Sultan’ı öven, türbesinden bahseden bir başka Yunus’a ait olduğuna inanıyoruz”⁴⁵* der. Yine şiirlerinden söz ederken de Âşık Yunus’un mezarı konusunda daha kesin bir dil kullanır: *“Fakat bu şiirlerin hepsi, bir tek şairin midir yoksa başka Yunuslar da var mı? Kesin bir şey söylenemezse de Yunus mezarlarının çokluğu, Yunus Emre’den ona bağlılıkları yüzünden adını takınan Yunuslar’ın da çok olduğunu, bunlardan Emir Sultan’a bağlı olanının mezarı, hiç şüphe yok ki Bursa’dadır.”⁴⁶*

Abdülbaki
Gölpınarlı



⁴³ Fuat Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, s.223-226.

⁴⁴ Abdülbaki Gölpınarlı, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, s. 76.

⁴⁵ Abdülbaki Gölpınarlı, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, s. 76.

⁴⁶ Abdülbaki Gölpınarlı, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, s. 211.

Gölpınarlı, bu bilgilerin yanı sıra Âşık Yunus'un yaşadığı muhtemel yüzyıl hakkında da bilgi verir: *"Yunus, Âşık Yunus, Derviş Yunus, Yunus Dede, bazı kere de Yunus Emre mahlaslarını kullanan bu şairin; Emir Sultan türbesinden, Mevlûd'den, onu okuyanlardan bahsetmesine göre, XV. yüzyılda, hatta bu yüzyılın ikinci yahut XVI. yüzyılın ilk yarısında yaşamış olması lâzım gelir."*⁴⁷

Burhan Toprak da Köprülü'den naklen benzer bir görüşü dile getirir. Toprak, *"Abdürrezzak dergâhında Yunus Emre, Âşık Yunus ile Abdürrezzak namına üç mezar ve bir de kitâbe vardır"* dedikten sonra *"efsaneye göre Yunus Emre burada medfundur. Lakin bu medfen katiyen Yunus'un değildir. Bir asırdan beri halk arasında şayii olmuş zayıf bir rivayettir. Yunus Emre'nin Âşık Yunus adlı bir halifesi olduğu rivayeti ise tamamen asılsızdır"*⁴⁸ demektedir.

Timurtaş da *"tarihî Yunus Emre'nin takipçisi bir Yunus daha vardır ve adı Âşık Yunus'tur. XV. yüzyılda yaşamıştır"* der. Mezarının yerini belirtmez ama Bursa'daki mezarlardan birinin bu şaire ait olduğunu söyler.⁴⁹

Yunuslar konusuyla ilgilenen bir başka yazar Turan Alptekin'dir. Ona göre *"birbirini izleyen üç Yunus vardır. Âşık Yunus, ilk Yunus'un kendisinin yerine halife bıraktığı Yunus'tur. Alptekin'e göre kuruluş devri olayları Yenişehir ve Bursa dolaylarında meydana geldiği için Âşık Yunus, Bursa'da ölmüş olmalıdır. Üçüncüsü ise Âşık Yunus'tan sonra Porsuk nehrinin Sakarya'ya karıştığı bölgede yaşamış ve diğer iki Yunus'un geleneğini fetret devrinin yıkıntıları arasında tümüyle kaybolmaktan kurtaran bir başka Yunus'tur."*⁵⁰

Cahit Öztelli ise tarihî Yunus Emre'den başka Yunus mahlası kullanan şairler olduğu gibi bu adı gerçekten taşıyan şairlerin de olduğunu söyler. *"Başka Yunuslar'ın yaşadığını belirleyen işaretler de var"* dedikten sonra elinde bulunduğunu söylediği bir mecmuada Yunus Emre'nin şiirlerinin

⁴⁷ Abdülbaki Gölpınarlı, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, s. 211.

⁴⁸ Burhan Toprak, *Yunus Emre Divanı*, s. 29.

⁴⁹ Faruk Kadri Timurtaş, *Yunus Emre Divanı*, s. 19.

⁵⁰ Turan Alptekin, "Yunus Emre Olayı", *Gösteri*, Kasım 1990 s.120 s. 62-65.

başında “*Yunus-ı kadim*” kaydının bulunduğunu belirtir. Ona göre bu kaydın konulması, mecmuanın yazıldığı sırada bunları oldukça şöhretli bir Yunus’tan ayırmak düşüncesinden ileri gelir.⁵¹

Öztelli, daha sonra kanıt olarak daha önce Turan Alptekin ve Mustafa Tatcı’nın da belirttiği 1327/1911 tarihli taşbasma Yunus divanının kapağında yer alan “*Mevlâna Âşık Yunus Emre Hazretleri*” ile “*Halifesi Âşık Yunus Hazretleri*” ifadesinin açıkça başka bir Yunus’un varlığını gösterdiğini söyler. Ona göre taşbasması divandaki şiirlerin çoğunun konuları, dili ve üslubu bunların Âşık Yunus’a ait olduğunu göstermektedir.⁵²

Mustafa Tatcı ise, kitabında buraya kadar aktardığımız görüşleri özetledikten sonra bilinen Yunus Emre’den başka bir de Âşık Yunus isimli bir şairin olduğunu söyler. Ona göre, Hacı Bektaş Velayatnâmesi, Âşıkpaşazâde Tarihi, Âşık Paşa Tezkiresi, Nefahat ve Reşahat tercümeleri gibi kaynaklarda adı geçen ve Eskişehir civarında yaşayan Yunus Emre’den başka, onun etkilediği şairler arasında Âşık Yunus mahlasıyla şiirler söyleyen ve XV. asırda Yıldırım, Beyazıt, Çelebi Mehmet ve II. Murat zamanlarında Bursa’da yaşamış bir Âşık Yunus vardır. Konuyla ilgili kaynakların bilgilerine göre de H.843/M.1438-9’da vefat etmiştir. Şairin kabri veya makamı da Karamazak mahallesinde Sadi Tekkesi bahçesindedir.

İfadelerden de anlaşıldığı gibi bütün bu araştırmacılar arasında en detaylı bilgiye Mustafa Tatcı’da rastlıyoruz. Ona göre “*tarikat geleneği içinde yaşayan bir tek Yunus Emre mevcuttur. Esasen kimliğini bilmediğimiz ve Eskişehir civarında yaşadığına inandığımız bir tek Yunus, İlk Yunus’tur... Bu Yunus, pek çok şairi etkilemiştir. Onun etkilediği şairlerden biri de XV. asırda Bursa’da yaşayan Âşık Yunus’tur.*”⁵³

⁵¹ Cahit Öztelli, *Belgelerle Yunus Emre*, s. 61.

⁵² Cahit Öztelli, *Belgelerle Yunus Emre*, s. 62.

⁵³ Mustafa Tatcı, *Âşık Yunus*, s. 5.



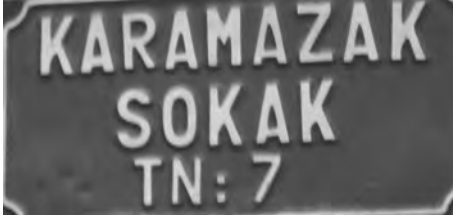
Âşık Yunus'un Kabri (Bursa)

Tatçı, böyle bir şairin varlığına delil olarak bazı yazma kaynakları gösterir. Bunlardan en önemlisi XV. yüzyılda istinsah edilen Bursa mecmuasıdır. Bu mecmuada iki Yunus'un şiirleri ayrı başlıklar halinde yer almaktadır. *"Bursa mecmuasını düzenleyen müstensih, şiirleri belli başlıklar altında toplayarak ilk kez ve şuurlu olarak bu iki şairin şiirlerini ayırmaktadır. Mecmuada, Yunus Emre'ye ait olan şiirlere "Yunus Emre fermayed", Âşık Yunus'unakilere "Âşık Yunus fermayed" başlıkları konulmuştur."*⁵⁴

Tatçı, bir söyleşinde bu konuyla ilgili olarak daha kesin ifadeler kullanır: *"Bizim Yunus'tan yüz sene sonra, Emir Sultan zamanında yaşamış olan bir büyük Yunus daha var; Âşık Yunus... Kendisi Bursalı, 1400 yılı ortalarında vefat etmiş, Kübrevî veya Nurbahşî dervişi yani Halvetî. Emir Sultan yoluna mensup bir derviş. Âşık Yunus mahlasıyla şiirler yazıyor. Bursa'da bugünkü Emir Sultan'a yakın, Karamazak Mahallesi diye bir mahalle var; kabri orada bir evin içinde... Bizim Yunus olmasa da Bursa'da bir Âşık Yunus yaşıyor, o kesindir. Tarihî*

⁵⁴ Mustafa Tatçı, *Âşık Yunus*, s. 6.

belgeleri, yazdığım esere koydum değerlendirdim; onun için gönlümde endişe edecek bir şey yok. Yani ilmî veriler orada bir Âşık Yunus'un yaşadığını gösteriyor. Hatta Âşık Yunus'un eserleri o kadar baskın çıkmış ki bizim Yunus'un eserlerinin yerine onun eserleri icra edilir olmuş.”⁵⁵



Âşık Yunus'un Mezarı

Âşık Yunus'un hangi şehirde yaşadığı ve vefat ettiği konusundaki bilgilerimiz ise kabri ile alakalı olarak yazılı ve sözlü kaynaklarda yer alan malumata dayanır.

Buna göre Âşık Yunus'un kabri eski haliyle “*Emirsultan'a giden yol üzerinde Şibli mevkiindeki eski Sadi tekkesinin yanındadır.*”⁵⁶ Bugünkü haliyle ise yine aynı mevkide yani Emirsultan'a giden yol üzerinde, Şible Karamazak Sokak, 12 ve 14 no'lu apartmanların arasında bulunmaktadır.

Bursa Mısırî dergâhının şeyhi Mehmet Şemseddin Efendi'ye (1867-1936) ait bir kayda göre, burası eskiden Abdürrezzak isimli bir zat tarafından yaptırılan Sadi tekkesidir. Sadiye tarikatına bağlı *Yunus Emrem* yahut *Yunus Efendi Türbesi*, *Karamazak tekkesi* (Karamazak, Kara Abdürrezzak'ın muhaffefidir) adıyla da bilinen bu dergâh, zamanla harap olmuş, daha sonra onarılarak mescit haline getirilmiş, caminin batı tarafında ahşap bir türbe içindeki üç kabre birer taş dikilmiştir.

⁵⁵<http://www.mustafatatci.com/soylesiler/39-soylsei/73-bz-yunusun-dersnevlyadan-okuduk.html> Mustafa Tatçı. Röportaj: *Birdenbire Dergisi*, Yıl:6, Sayı 31 2011.

⁵⁶ Halim Baki Kunter, *Yunus Emre Belgeler-Bilgiler*, s. 64.

Buradaki kitâbeden anlaşıldığına göre bunlardan biri Âşık Yunus'a, öbürü Yunus Emre'ye, üçüncüsü ise burayı yaptıran ve türbedarlığını yapan ve bu mahalledeki caminin banisi olan Kara Abdürrezzak'a aittir. Burada bir de taşı olmayan bir mezar bulunmaktadır. Bu mezar da Karamazak dergâhı kurucusu Sadi şeyhi Esad Efendi'ye aittir.

İlgili bölümde de belirtildiği/belirtileceği gibi buradaki mezar, Niyâzi Mısırî'nin manevî keşfi üzerine yapılmıştır.



Bursa'da, Sâ'di Tekkesindeki Mezar taşları. Sol taraftaki birinci (Yunus Emre) ye, ortadaki (Âşık Yunus)'a en nihayetdeki (Abdürrezzaka) aittir.

Niyâzi Mısırî'nin Keşfi

Âşık Yunus'a ait bu türbe, 1661-1692 yılları arasında Rodos ve Limni sürgünlerinin ve Edirne ve İstanbul'da bulunduğu yılların dışında Bursa'da yaşayan ve burada adına kurulmuş dergâhta irşat görevinde bulunan, Halvetiyye'nin Ahmedîye kolunun Mısıryye şubesinin kurucusu ünlü sûfi Niyâzi Mısırî'nin (Malatya, 1617-Limni, 1694) bir işareti üze-

rine yapılmıştır.

Anlatılanlara göre Niyâzi Mısırî, Emir Sultan'a giderken buradan her geçişinde başını Karamazak aralığına çevirerek "Yunus'un kokusunu alıyorum" dermiş. Bir Cuma günü derişlerinin, bu kokunun nerden geldiğini göstermesini istemeleri üzerine Niyâzi Mısırî, Abdürrezzak mezarının alt tarafını işaret etmiş. Burayı kazdıklarında iki mezar daha bulmuşlar. Niyâzi Mısırî, "hâzâ Kabr-i Yunus ve hâzâ kabr-i Yunus Emrem" şeklinde işaret ederek kabirlerin kimlere ait olduğunu söylemiştir.

İşte Yunus'un kabri bu manevî keşif üzerine ortaya çıkarılmıştır. Bu durum, bu kabirlerden birinin Âşık Yunus'un kabri, diğerinin de tarihî Yunus'a ait bir makamın bulunduğu sonucunu doğurmaktadır.



Âşık Yunus Türbesi'nin giriş kapısı

Yadigâr-ı Şemsi'de bu durum şöyle anlatılmaktadır:

"Mahall-i mezkûr evvelce harâb olup gitgide mahallenin mezbeleliği hâlini almış iken Cenâb-ı Mısırî en-Niyâzî, Hz. Emir Efendimizi ziyârete azîmet buyurdukça cadde üzerinde kemâl-i ta'zim ile Fâtîha-hân olur ve:

-Buradan Yunus kokusu geliyor, buyuyurlar imiş. Bir gün maiyetinde bulunan ihvan:

-Efendim, râyiha-yı Yunus iştişmâm buyurduğunuzu beyan ediyorsunuz, makâm-ı âlilerini de irâde eyleseniz de bu benderinizin de ziyaretleriyle şerefyâb olsak, niyazında bulunurlar. Binâberin Cenâb-ı Mısırî, mahalli mezkûru teşrîf ile asâ-yı

mübârekeleriyle "hazâ kabr-i Yunus ve hazâ kabr-i Yunus Emrem" diye işaret ederler. Derhal hafr olunur ve üç lahd zâhir olur ve mezar taşlarında Kara Abdürrezzak, Âşık Yunus ve Yunus Emrem ibareleri görülmüş. Bade't-tathîr türbe inşâsına mübâşeret ve sâhib-i hayr tarafından da ittisâlinde bir mescid binasına himmet olunmuş ve 1143 tarihinde de Yedekçi Ali Efendi nâmında bir zât tamir ettirmiş."⁵⁷

Daha sonra bu üç merkad üzerine, 1143'te (1731) Yedekçiade Ali isimli bir hayırsever tarafından bir türbe yapılmış ve buraya bir de kitâbe konularak bu durum, bu kitâbede anlatılmıştır.



آصل سوره كوهه الحمد يدبني زاده
 رخت ابدوب بو جاي احباب قلدي همت
 اولي بونسا امه عاشق بونسا ايگني
 خيرات ياي اولسون مصلوب فزوب بارون
 الهام اولدي كله بوزات ديدني نايغ
 جود وكرم قلدي بنگازات بهمان بسند
 اوچلر معائن اجرا ايندي كورن بكنون
 اوچين عيذالوزان مشاد سر بلندي
 اوله شفا عيشه بانيسي بهره نسي
 اوچ قوب قلدي لله سمر عيلانندي

⁵⁷ Mehmed Şemseddin, *Yâdigâr-ı Şemsî*, Hz. Mustafa Kara-Kadir Atlansoy, s. 609.

Kitâbenin metni şöyledir:

*Aslı sûtûde gevher elhâk Yedekçizâde
Cûd ü keremle yekta zat-ı cihan pesendi
Rağbet edüp bu câyı ihyaya kıldı himmet
Üçler makamın icra itti gören beğendi
Evvelki Yunus Emre, Âşık Yunus ikinci,
Üçüncü Abdürrezzak Uşşak Serbülendi
Hayrat-ı pâki olsun makbul-i kurb-ı bari
Ola şefaati banisi behremedi
Îlham olundu geldi bir zât dedi tarih
Üç kabri mâmur Lillah Ali Efendi (H.1143)*

Bugünkü Türkçe'yle:

“Asıl ve necip Yedekçizâde cömertliği ve lütuflkârlığı ile cihanda meşhurdur. Bu makama rağbet edip himmeti ile üçler makamını ihya etti ve eserini bütün cihan halkı beğendi. Bu üç makamdan biri Yunus Emre'ye, ikincisi Âşık Yunus'a ve üçüncüsü de âşıkların önderi Abdürrezzak'a aittir. Bu nefis hayrat Allah indinde makbul olsun ve banisi şefaatlere mazhar buyurulsun. Bu zat geldi ve ilham eseri olarak şu tarihi dedi: Ali Efendi, üç kabri Allah rızası için mamur etti.”



Âşık Yunus için dikilen mezar taşı

Bahsi geçen mezarların bulunmasından ve buraya bir türbe ve kitâbe yapılmasından sonra burası Âşık Yunus'un

mezarı olarak bilinmiş ve Bursa'da zaten var olan Yunus Emre sevgisi bu olay üzerine daha da artmıştır. Buranın Âşık Yunus'a aitliği genel bir kabul görmüş olmalı ki meşrutiyetten birkaç yıl önce saraydan Cemile Hanım Sultan, bu türbeyi ziyaret etmiş ve onbeş sarı lira sarfıyla tamir ettirmiştir.⁵⁸

Âşık Yunus'un mezarının Niyâzi Mısırî tarafından keşfi, Mısırî'nin halifesi İbrahim Rakım Efendi'nin *Vakıat-ı Mısırî* adlı eserinde de yer almaktadır. Yine XVIII. asır sûfilerinden Halvetî/Şabanî şeyhi İbrahim Has'ın Tezkiresi'nde de Yunus'a ait iki menkıbeyle birlikte "...Kabr-i şerifleri Bursa'da Karamezak Mescidi'ndedir. Tabduk Yunus ve Emrem Yunus, Şeyh Abdürrezzak üçü yan yana medfundur" şeklinde bir bilgi bulunmaktadır. Bu bilginin diğerlerinden farkı, "*Tabduk Yunus*"tan söz etmesidir. Bu ifadedeki *Tabduk Yunus*, Tabduk Emre; *Emrem Yunus* ise Yunus Emre'dir. Buradaki Tabduk Emre bilgisi önemlidir. Zira Yunus'a isnat edilen mezar yahut makamların hemen hepsinde Yunus'la şeyhi Tabduk'un mezarı hep birlikte yer almaktadır.

Gazzizade Abdüllatif'in *Hülasat'ül Vefayat* adlı eserinde de benzer bir bilgiye rastlanır: "...Sultan Emir yolunda Şibli önüne karîb mahalle arasında üç zat meşhurdur. Merakıd-ı aliypleri ziyaret olunur. Evvelki Yunus Emre, Âşık Yunus ikinci, üçüncü ise Abdürrezzak uşşak-ı ser-bülendi diyu tariflerinde şuaradan biri bir beyit inşâd edip türbe kapısı üzerinde dahi sair ehyatla mermer üzerine dahi nakş ve tahrir olunmuştur."⁵⁹

Bu bilgiye Niyâzi Mısırî'nin menakıbını anlatan *Vakıat-ı Mısırî*, *Tuhfet'ül-Asrî fî-Menâkıb-ı Mısırî* ve *Gülzâr-ı Mısırî* adlı eserlerde de rastlanır. Son Mısırî dergâhı şeyhi Mehmet Şemseddin Efendi (ö.1936) tarafından yazılan *Gülzâr-ı Mısırî* adlı menakıbnâmede de diğer iki eserde nakledilen "*Mısırî, Bursa'da Âşık Yunus Hazretleri'nin makamını keşfen meydana çıkararak el-yevm ziyaretgâh olan makamına giderek, "hazâ*

⁵⁸ Halim Baki Kunter, *Yunus Emre Belgeler-Bilgiler*, s. 65.

⁵⁹ Gazzizâde Abdüllatif, *Hülasat'ül Vefayat*, vr.35b.

*kabr-i Âşık Yunus" buyururlar. Hakikaten orasını kazarak lahdler zuhur eder"*⁶⁰ denilmektedir. Ayrıca benzer bazı bilgiler, bazı Bursa tarih ve vefâyatnâmelerinde de yer almaktadır.

Niyâzi Mısırî ve Bursa

Pek çok mutasavvıfın manevî coğrafyasını zenginleştirdiği Bursa, hayatının muhtelif dönemlerinde Niyâzi Mısırî'nin de ikamet ettiği, dergâh kurduğu ve irşat faaliyeti yaptığı ve en önemlisi de Bursalı Âşık Yunus kabrinin onun manevî keşfiyle ortaya çıktığı bir yer olmuştur. Bu bakımdan onun hakkında da bilhassa Bursa hayatıyla ilgili bilgileri hatırlamakta fayda vardır.



Niyâzi Mısırî'nin Limni'deki türbesi

Halvetî tarîkatının Niyâziyye veya Mısriyye kolunun kurucusu olan bu büyük mutasavvıf, 1027/8 Şubat 1618 Cuma gecesi Malatya'da doğmuştur. Mısırî diye anılması, tahsilini Mısır'da yapmasından dolayıdır. İlköğreniminden sonra, Malatya'nın meşhur âlimlerinden tefsir, hadis, fıkıh, tasavvuf dersleri alarak tahsilini tamamlamış, camilerde ders okutarak vaazlar vermiştir.

⁶⁰ Mehmed Şemseddin, *Bursa Dergâhları-Yâdigâr-ı Şemsi*, s.609.

Bu arada tasavvufa ilgi duyan Niyazî Mısırî, genç yaşta Malatyalı Halvetî şeyhi Hüseyin Efendi'ye bağlanarak derviş olur. Ancak şeyhinin başka bir yere göçmesi üzerine bir boşluğa düşer. Bilgi ve görgüsünü artırmak ve yeni bir mürşit bulmak için yirmi yaşlarında seyahate çıkar. Diyarbekir ve Mardin'de birer sene kalır. Kerbalâ ve Bağdat'da ziyaretlerde bulunur, pek çok kimseyle görüşür. Oradan Mısır'a geçerek Kâhire'de, Şeyhûniye'de bir Kâdirî şeyhine bağlanır ve burada üç yıl kadar kalır. Nihayet üç sene kadar Mısır'da bu zaviyede kaldıktan sonra 1053/1643'de Mısır'dan ayrılır. Birkaç yıl Arabistan ve Anadolu'nun birçok şehrinde bulunan tekke ve medreseleri ziyaret ederek buradaki âlim ve şeyhlerle görüşür. Ardından 1056/ 1646'da İstanbul'a gelir.

İstanbul'da fazla kalmayan Niyâzi Mısırî, bilâhare Bursa'ya geçerek orada Ulu Cami yanındaki medresede bir müddet kalır. Bir süre sonra gördüğü bir rüya üzerine, Bursa'dan ayrılıp yol üstündeki yerleri ve büyükleri ziyaret ederek geze geze Uşak'a gelir. Burada Halvetî Şeyh Ümmî Sinan Elmalî'ya biat eder. Onun manevî terbiyesinde 1057/1647'den 1066/1656'ya kadar tam dokuz sene burada kalır, talebelere ders verir, dergâhta imamlık ve hatiplik yapar. Ardından Malatya'ya gelir.

Bundan sonra Niyâzi Mısırî, şeyhinin emriyle önce Uşak'a gider. Bu sırada Karahisar'ın (Afyon) Çal kazasına vaiz ve imam olarak gider fakat onların niyetlerinde samimi olmadıklarını anlayınca Uşak'a geri döner. Kütahya'dan bir şeyh istenmesi üzerine de bu defa oraya, ardından Bursa'ya gider. Burada çok büyük bir ilgi ve saygı görür.

Bursa'da dört buçuk sene kalır. Bu arada şeyhi vefat eder fakat ilk anda bundan haberi olmaz. Olunca da Bahşîzâde Şeyh Ahmed adlı birisini yerine halife tayin ederek tekrar Uşak'a döner. Şeyhinin ölümüyle zaten üzgün olan Niyâzi, Uşak'ta da mutaassıp bazı kimselerin tekkeyi yıkılım, mektep medrese yapalım gibi bazı söz ve tazyiklerinden çok rahatsız olur. 1071 sonu 1072 başında Bursa'ya tekrar gelir.



Bursa Mısırî Dergâhı (dıştan görünüş)

Mısırî, Bursa'da bulunduğu yıllarda değişik zamanlarda sırayla Ulu Cami yanındaki medresede, Veled-i Enbiyâ Mahallesi Camii kayyımı Sabbâğ Ali Dede'nin evinde Pars Bey'in yaptırdığı Şehreküstü Camii civarındaki hücrelerinde ve Şeker Hoca Mahallesi'nde oturur. Halkın isteği üzerine cuma gecesi Şeker Hoca Mahallesi Camii'nde âyin ve Ulu Cami'de de va'z ve nasihat eder. Kur'an okur, imamlık yapar. Burada hem geçimini sağlamak hem de fakirlere yardım etmek için mum yaparak dervişlerine sattırır. Birçok kimseye zikir yaptırır ve tarîkat dersi verir.

O yıllarda zikir ve devrân yasaklanır. Ehl-i tarîkat üzerinde baskılar başlar. Tekkeler basılır, yıkılır, müritler dövülerek tecdîd-i iman getirtilir. Niyâzi bütün bu yasak ve baskılara rağmen zikir ve sohbet halkasını gittikçe genişletir, gelenler dergâha sığmaz olur. Bunun üzerine ne zamandır bir tekke yaptırma niyâzında bulunan ve Nilüfer Çayı üzerine bir köprü de yaptırmış olan tüccar Abdal Çelebi'ye izin verilir. Böylece Bursa Mısırî dergâhı, şimdiki postane binasının ol-

duğu yerde, 1080/1670 tarihinde bir Cuma günü bitirilerek törenle açılır. Bu dergâhta Niyâzi Mısırî'den sonra Şenikzâde Mehmet Efendi, Pirzâde Mehmet Çelebi, Timiz Ahmet Efendi ve Suhufi Mehmet Efendi gibi sûfiler görev yaparlar. Tekkenin son postnişini ise Mehmet Şemseddin Efendi'dir.

Niyâzi Mısırî, daha sonraki yıllarda IV. Mehmed'in daveti üzerine Edirne'ye gider. Kırk gün kadar burada kaldıktan sonra İstanbul'a ve oradan da Bursa'ya döner.

Niyâzi Mısırî, kaynaklara göre ikinci defa 1083 veya 1085'de Fâzıl Ahmed Paşa zamanında padişah veya sadrazamın daveti üzerine tekrar Edirne'ye gider. Ancak burada va'z ve konuşmaları sırasında söyledikleri yüzünden kalebent olarak Rodos'a sürgüne gönderilir. Dokuz ay Rodos'ta kalır. Daha sonra affedilerek tekrar Bursa'ya döner. Ancak aynı cezbeli hâli, vaazlarındaki siyasî hava, zor te'vil edilen ve çoğu halkın yanlış anladığı konulardan bahsetmesi üzerine bu defa 1088/1677 yılı Safer ayında Limni'ye sürgüne gönderilir.

Limni'de bir rivayete göre iki yıl sonra affedilmesine rağmen 1102 sonu ile 1103/1692 başlarına kadar tam onbeş yıl kalır. Vezîr-i azam Köprülüzâde Mustafa Paşa'nın delâleti ve fermanla affedilerek 23 Ramazan 1103/7 Mayıs 1691'de Bursa'ya dönmüştür. Niyâzi Mısırî, Limni'deki onbeş yıl süren bu uzun sürgünden Bursa'ya dönüşünde büyük bir kalabalık tarafından karşılanır.

Menâkıbnâmelerinde onlarca kerâmeti zikredilen Mısırî, yine onlara göre Limni'den ayrılırken Bursa'ya gelmeden önce, Limni'de kendisinin ve Baltacı Mehmed Paşa'nın defnedileceği yeri keşfettiği gibi; Bursa'da Âşık Yunus'un kabri ni de keşfeder. Zaman zaman dostları ve müritleriyle Keşiş Dağı diye methettiği Uludağ'a giderek seyr ve tenezzüh ederler. Mısırî Efendi, dostları ve sevenleriyle bir yandan zikir ve sohbet halkasını genişletirken öte yandan onu çekemeyenler ve düşmanları da boş durmazlar. Bu durum, Mısırî'nin tekrar sürülmesinde etkili olur.

Bursa'ya bu gelişinde onaltı ay kalır. Sultan II. Ahmet'in Avusturya seferine müritleri ile birlikte katılmak ister. Bu

isteği padişah tarafından durdurulmak istenir. Niyâzi Mısırî, bunu kabul etmez ve sefer dönüşünde 78 yaşında iken Limni adasına gönderilir. Burada 1694'te (H.1105) vefat etmiştir. Cenazesi Limni'de defnedilmiş olup mezarı halen buradadır.

Bu kısa biyografik malumattan da anlaşılacağı üzere son sürgünü dışında Mısırî, merkez olarak hep Bursa'yı seçer. Nereye gitse bir süre sonra Bursa'ya tekrar döner.⁶¹

Yunus Emre ve Niyâzi Mısırî

Her şair ve yazar gibi Niyazî Mısırî de elbette kendinden önceki veya zamanındaki birçok şeyh, şair ve âlimden etkililmiş, kendi zamanı ve sonrasında birçok kimseyi de etkilemiştir. Etkilendiği şairlerin en başında ise şüphesiz Anadolu mutasavvıf şairlerinin üstadı, "*lisânü'l-gaybın pîri*" denilen Yunus Emre gelir.

Buna göre Niyâzi Mısırî, sadece Yunus'un kabrinin kâşifi değil aynı zamanda Yunus'un en önemli takipçilerinden biri olarak onu en iyi taklit hatta temsil eden bir mutasavvıf şairdir. Söylediği bütün şiirler Yunus Emre tarzında ve ona nazire şeklindedir.

Bir şiirinde bu durumu kendisi de şöyle belirtir:

*Niyâzi'nin ağzından Yunus durur söyleyen
Herkesi çün cân gerek Yunus durur can bana*

Nitekim onun bu beytin yer aldığı şiiri Yunus'un:

*Benem ol ışk bahrısı denizler hayran bana
Derya benim katremdir ereler umman bana*

beytiyle başlayan şiirine naziredir.

Niyâzi Divanı'nda bu yakın münasebeti gösteren pek çok örnek vardır. Bunlardan biri de şöyledir:

*Bu sözün Yunus'u Mısırî değildür
Lûgaz bunda muammâsın ol eyler*

⁶¹ Niyazi Mısırî'nin hayatı hakkında geniş bilgi için bkz. Kenan Erdoğan, *Niyazi Mısırî, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divan'ı*, Ankara, 2008.



Niyâzi Mısırî Divanı

Yunus Emre ile Niyâzi Mısırî arasındaki duyuş ve söyleyiş benzerliğini daha iyi anlamak için şu çizelgeye bakalım:

Yunus Emre	Niyâzi Mısırî
Anca zâr eyler şol bûlbûl eyler Anı ol eylemez illâ gül eyler	Hakk'un kullarını bazı kul eyler Anı kul eylemez illâ ol eyler
Bir nazarda kalmayalım gel dosta gidelim gönül Hasret ile ölmeyelim gel dosta gidelim gönül	Hevâ ise yeter önül gel Allah'a dönelüm gel Sivâ ise yeter ey dil gel Allah'a dönelüm gel
Sen cânından geçmedin cânân arzu kılrısın Bildin zünnâr kesmedin îmân arzu kılrısın	Nâdânı terk itmedin cânânı arzu- larsın Hayvanı sen geçmedin insânı arzularsın

BURSA'NIN YUNUS'U ÂŞIK YUNUS

Canlar cânını buldum bu cânım yağma olsun Assı ziyândan geçdüm dükkâ- num yağma olsun	Sevdüm seni hep varum yağma- dur alan alsun Gördüm seni efkârım yağmadur alan alsun
Hak'dan gelen şerbeti içdik el- hamdülillâh Şol kudret denizini geçdik el- hamdülillâh	Hüdâ davet ider elhamdülillâh Bu cân dosta gider elhamdülillâh
Bülbül-i nâlân olup çağırurum dost dost Şol güle hayrân olup çağırurum dost dost	Bakup cemâl-i yâre çağırurum dost dost Dil oldu pâre pâre çağırurum dost dost

Bu örnekleri pekâlâ çoğaltmamız mümkündür.⁶² Hatta biz de Gölpınarlı gibi, “Niyâzî'nin heceyle yazdığı her şiirinde Yunus tesiri vardır” dersek bu, gerçeğin bir ifadesi olur. Yine Gölpınarlı'ya göre, Niyâzî'nin, Bursa'da Yunus'a atfedilen mezarı keşfetmesi ve iki şiirini/şathiyyesini şerh etmesi de kendisinin Yunus'a ne kadar bağlı olduğunu gösterir. Gölpınarlı'nın da belirttiği gibi bu bağlılık şiir şerhinde de kendini göstermiş ve Niyâzi Mısırî, Yunus'un:

*Çık dum erik dalın anda yidim üzümü
Bostan ıssı kakıdı dir ne yirsün kozumu*

beytiyle başlayan şiirini tasavvufî açıdan şerh etmiştir. Aynı şekilde Âşık Yunus'un da:

*Denize bir ip gerseler
Üstüne ip serseler
O ipi devşirseler
Ne hoş olur cumburdışı*

dörtlülüğüyle başlayan bir şiirinde benzer bir de şerh yapmıştır.

⁶² Abdülbaki Gölpınarlı, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, s.227-228.

Âşık Yunus'un Tarîkatı

Âşık Yunus'un tarîkatı hakkında verilen bilgiler hemen hemen aynıdır. Buna göre Âşık Yunus, Emir Sultan müntesibi bir dervîştir. İkisi arasında kurulan bu ilgi, Âşık Yunus'un Emir Sultan hakkında yazdığı şiirlerden hareketle yapılmaktadır. Bu yüzden, Âşık Yunus'un tarîkatı hakkında bilgi verirken önce bu şiirlere bakalım:

*Emir Sultan dervişleri
Tebîh ü senâ işleri
Dizilmiş hüma kuşları
Emir Sultan türbesinde*

*Yunus Emrem söyler sözü
Âşık olmuş gönlü gözü
Unutman duadan bizi
Emir Sultan türbesinde*

Bir diğer şiir ise şöyledir:

*Aşkın fırtınası aşdı başımdan
Yeşil donlu Emir Sultan merhaba
Gündüz hayalimde gece düşümde
Yeşil donlu Emir Sultan merhaba*

*Buhara'dan Medine'ye gelmiştir
Fahri âlem selamını almıştır
İrşad için Rum iline salmıştır
Yeşil donlu Emir Sultan merhaba*

*Ol dost bahçesinin taze gülüdür
Mehdin okur dervişler bülbülüdür
Ceddi Muhammed'dir aslı Ali'dir
Yeşil donlu Emir Sultan merhaba*

*Yunus sana candan tutmuştur özü
Hem mübarek ravzana sürer yüzü
Efendim ceddine ulaştır bizi
Yeşil donlu Emir Sultan merhaba*

İşte bu şiirler, Halvetî kaynaklarındaki Yunus'la ilgili menkıbeler ve bilhassa Niyâzi Mısırî'nin ona yönelik özel ilgisi, muhtemelen de kabrinin bu civarda olması sebebiyle Emir Sultan civarında yaşamış olması Âşık Yunus'un Emir Sultan'a bağlı bir derviş olduğunu göstermekte ve bu durum araştırmacılarca da teyit edilmektedir.

Yine;

*Hor bakma bu toprağa toprakta neler yatur
Kanı bunca evliya yüzbin peygamber yatur*

beyytle başlayan şiirinde, Emir Sultan'ı

*Yunus sen de ölürsün kara yere girersin
Mürşidlerin ulusu ol Emir Sultan yatur*

diyerek bu mensubiyeti ifade eden bir beyit vardır.



Timurtaş da bu şiirlerinden hareketle "o, Emir Sultan'a (Buhara, 1368- Bursa, 1430) mensup bir Kübrevî derviştir. Halvetîliğin Nurbahşî koluna mensuptur. Müntesibi olduğu Emir Sultan'ı öven şiirleri mevcuttur"⁶³ diyerek bu mensubiyeti teyit etmektedir.

Yunus Emre Divanı (Taşbaskı)

Abdülbaki Gölpınarlı da "Bursa'da medfun olan yani Yunus'tan bir asır sonra yaşamış bulunan bir Yunus'un mevcudiyetini de söyleyelim"⁶⁴ dedikten sonra "bu zat, Emir Sultan

⁶³ Faruk Kadri Timurtaş, *Yunus Emre Divanı*, s. 19.

⁶⁴ Abdülbaki Gölpınarlı, *Yunus Emre Risâlat al- Nushiyya ve Divanı*, s. XXIII.

yolundadır” diyerek onun Halvetîliğine işaret eder.⁶⁵ Ardından da “Bursa’da yatan Yunus’a ait elimizde bir vesika daha var” dedikten sonra şu bilgileri vererek onun Emir Sultan mensubiyetini şöyle belirtir:

‘1685-1686’da ölüp Üsküdar’da, İnâdiye’deki tekkesinin yanına gömülen Celvetî ve Bektaşî Hâşim Baba’nın kardeşi Hâmid (ö.1758-1759), tarîkat taclariyle bazı büyük sûflerin hal tercemelerine ait yazdığı “Durrat-al-Ticân” eserini, teber-rüken Yunus’la bitirir ve bu arada Yunus’un Halvetî olduğunu söyler. Şeyh Hâmid, 1155 Hicrîde (1742-1743), Mihaliççık kazasındaki Emre köyüne gittiğini, orda tarîkat silsilesi Yunus’a çıkan birçok kimselerle görüşüğünü söyler ve “civardaki köylerin halkı, hep dervîştir, onlarla görüşüp konuştum. Her yıl bir kere, bayrakla, toplu bir halde Bursa’ya gidip Emir Sultan’ı ziyaret ederler” der. Emreler köyü mezarlığında, Yunus’un dervişleri oldukları, taşlarında yazılı olan birçok mezar görmüştür, bu taşların başında da Halvetî tacı vardır. “Benim köyü ziyaret ettiğim zaman bizzat Yunus’a ulaşanlar yoktu, bu ziyaret de yapılmıyordu. Yalnız Yunus’un torununun torunu olan ve seksen, seksenbeş yaşlarında bulunan bir kadınla görüştüm, elini öptüm”.⁶⁶

Gölpınarlı, bu alıntının ardından da “843’te öldüğü söylenen Yunus, herhalde bu Yunus’tur. Çünkü Emir Sultan Halvetiye şubelerinden Nurbahşiye tarîkatına mensuptur. Onu ulu ve mukteda tanıyan, onu öven, türbesinden bahseden Yunus’un da halvetî olması icap eder. Ancak 843’ten hiç olmazsa kırk, elli yıl sonra ölmesi gerekir. Çünkü 843 yılıyla 1155 arasında üçyüz oniki yıl var. Belki de Şeyh Hamid’in görüştüğü ihtiyar kadın, Yunus’un torununun torunu değil de o soydan gelmiş ihtiyar bir kadındır”⁶⁷ diyerek bu bilgiye açıklık getirir.

Mustafa Tatçı da aynı görüşü paylaşır. O da Âşık Yunus’un, XV. asrın ilk çeyreğinde yaşayan Emir Sultan müntesibi bir şair olduğunu, dolayısıyla Kübrevî tarîkatının dervîşi olduğunu söyler: “Çünkü Emir Sultan Seyyid İsa namındaki

⁶⁵ Abdülbaki Gölpınarlı, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, s. 76.

⁶⁶ Abdülbaki Gölpınarlı, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, s. 76.

⁶⁷ Abdülbaki Gölpınarlı, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, s. 76.

bir Kübrevi dervişinden hilafet almış bir velidir. Onun silsilesi Seyyid Necmeddin-i Kübra vasıtasıyla Hz. Peygamber'e kadar uzanmaktadır. Buna göre her ikisi de Halvetiyye'nin Nurbahşiyye koluna mensupturlar.”⁶⁸

Esat Coşan'a göre de Âşık Yunus: “Bursa’da Emir Sultan’a yetişmiş, ondan feyz almış Emir Sultan’a bağlı...”⁶⁹ bir dervıştır.

Emir Sultan Ve Âşık Yunus

Burada Emir Sultan ve tarîkatı hakkında da bilgi vermek uygun olacaktır: Emir Sultan'ın asıl adı Seyyid Şemseddin Muhammed bin Ali el-Hüseyini el-Buharî'dir. 1368'de Buha-ra'da doğdu. Küçük yaşlarında Mekke ve Medine'de bulundu. Daha sonra Irak yoluyla Anadolu'ya geçti. Karaman, Isparta ve Kütahya'daki kısa süreli ikametlerin ardından önce İnegöl'e ardından Bursa'ya geldi. Devrin önde gelen âlimlerinden Molla Fenarî'den icazet aldı.



Emir Sultan Camii ve türbesi (Bursa)

⁶⁸ Mustafa Tatcı, *Âşık Yunus*, s.8

⁶⁹ Mahmud Es'ad Coşan, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, haz: Dr. Metin Erkaya, Seha Neşriyat, <http://www.dervisan.com/kitap/yunusemre/index.html>

Kısa zamanda halkın ilgi ve sevgisini kazandı ve çevresinde geniş bir muhip halkası oluştu. Yıldırım Beyazıt'ın kızı Hundi Hatun ile evlendi. 1422'de yüzlerce müridiyle II. Murad'ın İstanbul kuşatmasına katıldı. Anadolu'nun bir Türk-İslam yurdu olmasında büyük rol oynadı. 1368'de 63 yaşında vefat etti ve bugün Bursa'da kendi adıyla anılan semtteki türbesine gömüldü.⁷⁰

Emir Sultan'la adı anılan Nurbahşiyye tarikatı ise Seyyid Ebu'l-Kasım Muhammed Nurbahşi el-Halvetî el-Hatlanî'ye nispet edilmiştir. Bu tarikat, aynı zamanda Moğollarla mücadele ederken şehit düşen Türkistan kökenli⁷¹ bir mutasavvıf olan Necmeddin-i Kübra'ya (ö.1221) nisbet edilen Kübreviye'nin bir koludur. Kurucusu Muhammed Nurbahş'tır (ö.869/1465). Mustafa Kara, bu tarih dolayısıyla "*Emir Sultan'ın Nurbahşi değil Kübrevî*" olması gerektiğini söyler.⁷²

Âşık Yunus'un Şiiri

Âşık Yunus'un şiirlerini tümüyle ihtiva eden müstakil bir kitabın (Divan) mevcudiyetinden söz edemiyoruz. Ona atfedilen şiirler, kimi cönklerde ve şiir mecmualarında yer almaktadır. Bunlardan en önemlisi ise adından başka vesilelerle de bahsettiğimiz XV. Yüzyılda istinsah edilen Bursa mecmuasıdır. Bu mecmuada Yunus Emre ile Âşık Yunus'un şiirleri ayrı ayrı başlıklar altında yer almaktadır.

Yunus Emre ile Âşık Yunus'un şiirlerinden bir kısmı zaman içinde birbirine karışmıştır. Bu yüzden Yunus Emre adına düzenlenmiş divanlarda da Âşık Yunus'un şiirleri yer almaktadır. Aynı şekilde Âşık Yunus mahlaslı şiirlerin bir kısmı da ilk Yunus Emre'ye ait şiirlerdir. Bu tür eserlerden Abdülbaki Gölpınarlı'nın hazırladığı Divan'da bazı şiirlerin Âşık Yunus'a ait olması muhtemeldir. Faruk Kadri Timurtaş

⁷⁰ *Türk Klasikleri*, c.3 s. 19.

⁷¹ Mehmet Demirci, *Sorularla Tasavvuf ve Tarikatlar*, s. 94.

⁷² Mustafa Kara, *Metinlerle Osmanlı'da Tasavvuf*, s.114.

ise Yunus Emre divanında “*Öbür Yunuslar'ın Şiirleri*” başlığı altında Âşık Yunus'a ait olabileceğini düşündüğü onbeş şiire yer vermektedir.

Bu konuda müstakil bir çalışma ise Âşık Yunus isimli eserinde “*Âşık Yunus*” veya “*Yunuslar'ın Şiirleri*” başlığı altında büyük bir bölümü Âşık Yunus'a ait olduğunu düşündüğü 224 şiire yer vermektedir.

Özellikle Mustafa Tatcı'nın kitabında yer alan şiirlerden hareket ederek söyleyecek olursak Âşık Yunus'un şiirleri tıpkı Yunus Emre'nin şiirlerindeki gibi hem hece hem de aruz vezninin kullanıldığı şiirlerdir. Kullanılan dil, yalın bir Türkçe'dir. Bu durum özellikle cönklerde yer alan şiirlerde de çok belirgin olarak kendini göstermektedir.

Bu şiirlere muhteva olarak baktığımızda ise şunları söyleyebiliriz: Dinî-tasavvufî tema, bu şiirlerin en belirgin özelliğidir. Allah sevgisi, O'na ulaşma arzusu, O'ndan ayrı kalmanın verdiği üzüntüsü dile getirilir. Yine Hz. Peygamber sevgisi, Kâbe özlemi, Hz. Peygamber'in yakınlarına duyulan bağlılık, ibadetlerle ilgili hususlar, sıkça işlenen konulardır. Bilhassa cönklerdeki şiirlerde zahidâne bir tutum da görülmektedir.

Genel özelliklerini bu şekilde özetleyebileceğimiz Âşık Yunus'un şiirleri ile ilgili olarak kimi kaynaklarda değerlendirmelere rastlanmaktadır.



Bursa Mecmuası

Bunlar arasında en tafsilatlı olanı Rıza Tevfik'in söyledikleridir. Ona göre Yunus, çok büyük bir şairdir. Onun "açmış olduğu Türkçe şiir çığırında bütün Türk şuarâ-yı sûfiyesi bu koca Türkmen'in cazibesine tutulmuş ve izinden ayrılamamıştır. Türkçe nefes söyleyenler, gerek tavr-ı ifadeyi, gerek tarz-ı tefekkürü Yunus'tan öğrenmişlerdir."

"Lisanına gelince, tamamen o zaman konuşulan Türkçe'nin düzgüncesidir. Yunus, söylemek istediği şeyleri ifade için bu dili kifayetsiz bulmamıştır; bilâkis kaba saba görünen bu lisanın, ifade-i mecâzîyeye ne derece kabiliyeti olduğunu - hayret-bahş bir surette- ispat eylemiştir. Kinaye ile söz söylemek marifetinin anahtarı Yunus'un elindedir."⁷³ Fakat Rıza Tevfik'in değerlendirmeleri, daha çok ilk Yunus'un şiirler için geçerlidir. Fakat Bursa'daki Yunus'u bilinen ilk Yunus kabul ettiği için değerlendirmelerini de ona göre yapmıştır.

Bir başka değerlendirmeye ise Timurtaş'ta rastlıyoruz. Ona göre Âşık Yunus, Yunus Emre takipçisi bir şairdir. Mahlas olarak daha çok Âşık Yunus'u kullanmakta, bazen de kendisini Yunus, Derviş Yunus ve Yunus Emrem diye anmaktadır. Şiirlerini dörtlüklerle ve genellikle 7+7; 6+5 vezinleriyle yazmış sûfi bir şairdir.⁷⁴

Timurtaş, iki Yunus'un şiirlerini de karşılaştırır: Ona göre iki şairin şiirleri üslup bakımından benzerlikler gösterir. Aralarındaki en önemli fark, Âşık Yunus'un şiirlerinin daha sade ve daha zahidâne olmasıdır.

Gölpınarlı, onun şiir tutumunu şu sözlerle açıklar: "Nur-bahşiye koluna mensup olan Yunus, yüzde doksan dokuz, dörtlüklerle şiir yazmış, tevhidden, tevhid kelimesinden, ahretten, zebanilerden, Allah diye gezen huri kızlarından, Muhammed peygamberin ölümünden, Fatıma anadan, Hasanla Hüseyin'den, kıyametten, Mevlid ayından, Mevlid okumanın faziletinden, Ramazan ayından, Kâbe yollarından, Kâbe'den, altınoluktan, Miraçtan, Yemen illerindeki Veysel Karanî'den tek deyişle dini konulardan söz açmıştır.

⁷³ Abdullah Uçman, Rıza Tevfik'in Tekke ve Halk Edebiyatı ile İlgili Makaleleri, s.212-213.

⁷⁴ Faruk Kadri Timurtaş, Yunus Emre Divanı, s. 19.

Hatta bir şiirde:

*Bil'olunca Allah yanar mı Yunus
Duymayınca kalbi kanar mı Yunus*

*Kırk yıl hizmetinden döner mi Yunus
Onu sakladım Hak bendedir bende*

diye Yunus menkıbesinden bile bahsetmiştir.”⁷⁵

Zaman içinde iki Yunus'un şiirleri birbirine karışmıştır. Fakat Yunus'la Âşık Yunus'a ait şiirleri ayrı başlıklar altında toplayan şiir mecmualarından anlaşılaçağı üzere bugün çok şöhet bulmuş ve bestelenerek icra edilen *Adı Güzel Kendi Güzel Muhammed, Sordum Sarı Çiçeğe, Ağlatırsa Mevlam Yine Güldürür, Dervişlik Baştaadır Taçta değıldir, Garip Garip Ötme Bülbül, Allah Emrin Tatalım, Şol Cennetin Irmakları, Göçtü Kervan Kaldık Dağlar Başında ve Yemen İllerinde Veysel Karanî* gibi şiirler işte bu Yunus'a yani Âşık Yunus'a aittir.

Sonsöz Yerine

Buraya kadar söylediklerimizin ışığında sonuç olarak şöyle diyebiliriz: Kaynakların çoğuna göre bilinen Yunus Emre'nin dışında bir Yunus daha vardır. O da Âşık Yunus'tur. Bursa'nın Yunus'udur. Dolayısıyla Bursa'da her halükârda bir Yunus gerçeğı, dolayısıyla bir Yunus mezarı yahut makamı vardır. Âşık Yunus, tarihî Yunus Emre'nin halefi olup Emir Sultan'a müntesiptir. Kabri, Niyâzi Mısırî'yi konu alan eserlerde ve Bursa mecmuasındaki bilgilere ve bu konuda görüş ileri süren Rıza Tevfik, Faruk Kadri Timurtaş ve Mustafa Tatcı'ya göre Bursa'dadır. Karamazak'taki türbede yer alan mezarlardan biri Âşık Yunus'un mezarı, diğeri ise Yunus Emre'nin makamıdır. Şiirlerinin en önemli kaynağı ise XV.

⁷⁵ Abdülbâki Gölpınarlı, *Yunus Divânı*, II-III, s. 439.

yüzyılda istinsah edilen Bursa mecmuasıdır. Bu eserde her iki Yunus'un şiirleri ayrı başlıklar altında toplanmıştır.



Sadi tekkesi

Burada, Âşık Yunus'un varlığını kabul etmekle birlikte mezarının burada olmadığına, mezarın bulunduğu yerin Esad Efendinin kurduğu Sadi zaviyesi vakfının, mücavirindeki Yunus Emre makamına izafetle, Yunus Emre adına kaydedilmiş olduğunu, vakfa teberrüken Yunus Emre adının verildiğine dair görüşler ileri süren kişilerin de bulunduğunu bir kez daha söyleyelim.

Bu da gösteriyor ki "*Bursa'nın Yunus'u*" yani "*Âşık Yunus meselesi*" araştırmacılar için hâlâ bakir bir konudur. Fakat burada bizim için önemli olan Yunus ışığının Bursa'da da gönülleri aydınlatığıdır. Böylece onu da Bursa'nın manevî coğrafyasını inşa eden isimlerden biri olarak görmek gerekir.

3. BÖLÜM

OKUMA PARÇALARI

Yunus Emre'yi Ziyaret/Rıza Tevfik Bölükbaşı

Mudanya'nın o salına salına, o dolana dolana giden şimendiferinden Bursa istasyonuna çıkar çıkmaz bir arabaya atladım. Şehre girerken cadde ortasında beni gayet muhteşem bir ulu çınar ağacı karşıladı. Şüphesiz bu koca ağaç, bizim devrimizle yaşıt değildi. Kim bilir ne zamandan beri dört yol ağzını kesmiş almış ve sayesinde olanları himâyet edencesine bütün etraftaki mebânîye kol kanat salmıştı. İnsanda işve-i hayâl ile telâhuk-ı efkârın ne garip cilveleri vardır! Ben, Yeniçeri zorbalarından birini temsil eden o muhteşem ve gürbüz çınar ağacını görünce fezâ-yı hayâlimde birdenbire bir âlem-i efsâne vücut buldu. Bugün artık masal olan o zamanları düşündüm ve keyfime göre düşündüm. Çarşı medhalinde Pazvandoğlu Pehlivan gibi duran o ağaç, bana pek mükemmel ve mufassal bir tarih kitabının öğretemeyeceği, anlatamayacağı şeyleri bir anda ihsas etti; sevindim ve âsûde gölgesinden ferahla geçtim. Zannettim ki o çarşı başını kaplayan serinlik bir gölge değil, "hâtır-şümûl" bir ülkedir!...

Benim -Bursa'ya girer girmez-, her şeyden ve herkesten evvel görmek istediğim Yunus Emre idi. O koca Türkmen şâir-i sûfisini nice zamandan beri özlemiştim.

O ağacı görünce Yunus Emre'nin:

Gördüm ulu yol üzre bitmiş ulu ağaç

mısraı ile başlayan şiirini hatırladım ve ezberden okudum.

Bir dost beni bu mübarek âşıkın mezarına götürdü. Bursa'da Saray ciheti vardır. Yüksek, tabîi bir set üzerinde, gayet ferahfeza bir yerinde cennet-mekân Sultan Osman ile Orhan'ın türbeleri görülür; ziyaretgâhdır. Zarif bir bahçe içinde bulunan o türbelere girilmezden evvel bahçenin demir parmaklıklı kapısı önünde sağa sapınca eğri büğrü bir yola girilir. O yol boyunca giderken set set mezarlıklar arasından geçilir; fakat korkunç değil, bu hissiyat, bilâkis ruhu dinlendirecek bir seyrân-ı lâhûtîdir. O yükseklerden Bursa'nın ovası ve karşıda o düzlüğü tehdit eden Katırcı Dağları silsilesi görülür, insan böyle bir müddet uzak ufuklara bakıp daldıktan sonra, tarihi hiç bilmese bile takriben keşfeder; vukûât-ı sâlifinin dâsitânı o dağlarda taşlarda yazılıdır. O yerler muhît-i ilhamdır!.. Sonra insan -sevk-i tabîi ile- sağına soluna bakınır. Görür ki o civarda hep koca koca kavuklu erler yatıyor. İşte azim ve himmetle o güzel yerleri zapt edip bize mîras bırakan onlardır. Rûh-ı pür-fütûhları şâd ola!...

Viran olmuş bir cenneti andıran o mezarlıklardan geçince doğru yolunuza devam ederseniz Emîr Sultan Câmîi'ne gelirsiniz ki bu zât-ı şerîfin türbesi de onun avlusunda ve sol tarafta kâin bir büyük kubbedir ki câmi-i şerîfin kapısına nazır bulunur. Yıldırım Bâyezid Hazretleri'nin damadı olan Emîr Sultan, Buhara'lıdır. Osmanlı Türkçesi'ni beceremezmiş. Özbekçe, Tatarca konuşur ve iyi Fârisî bilirmiş, menâkıbı mazbuttur, gördüm.

Bu Emîr Sultan Câmîi'ne varmadan sağa sapınca bir küçük sokağa girersiniz ve hemen bir ufak meydancığa gelirsiniz ki orası Kara Abdürrezzak Mahallesi'dir. O meydancık ve sağ tarafta bir viran hâne var; o evin bahçesini kısmen gösterecek surette duvarda bir de ufak pencere var ki demir parmaklıkla mücehhezdir. İşte o avlunun karşı tarafında koca Yunus Emre arkadaşıyla beraber medfundur.

Buraya varınca türbedar gibi bir şey aradım; kimseyi bulamadım. Evin kapısı da kapalı idi. Bittabî ilk kapısını zorlayıp da içeri giremezdik. Ziyadesiyle canım sıkıldı. Bu haksız adama karşı hiddet hissettim. Yunus Emre'yi bahçesinde

hapis ve ihtilâttan men'etmiş bir subaşı yahut bir ases gibi onu tahayyül ettim.

Düşündüm!... İngiltere'de meşhur şairlerden Shakespea-re'in, Tennyson'un, Ruskin'in, Wordsworth'un mezarlarını, hanelerini ziyaret etmiştim. Avrupa'dan, Hindistan'dan, hâsılı dünyanın her köşesinden gelen bir sürü ziyaretçiler, kapıda nöbet beklerdi. Kapıcı da hayli para kazanırdı. Yazık bize!... Yazık o viran ve ıssız evde mahpus kalan koca Yunus Emre'ye! Ne olurdu türbedar -her kim ise- vazifesini bilseydi!.. Ne büyük bir adamın kapıcısı olduğunu idrak etseydi!... Eşiğinden ayrılmazdı.

Pencere üzerindeki kitâbeyi dikkatle okuyup defterime istinsah ettim. Orada, Yunus Emre ve Âşık Yunus'tan mâada, bir de Abdürrezzak ismi zikrolunuyor ki, o mahalleye ismini veren Kara Abdürrezzak bu zattır.

Kitâbeyi işte aynen arz ediyorum:

*Asl-ı sûtûde-gevher el-hak Yedekçizâde,
Cûd u keremle yekta zât-ı cihân-pesendi;
Rağbet edip bu câyı ihyaya kıldı himmet
Üçler makamın icra etti; gören beğendi.
Evvelki Yûnus Emre; Âşık Yûnus ikinci,
Üçüncü Abdürrezzak, uşşak ser-bülendi.
Hayrât-ı pâki olsun makbûl-i kurb-ı Bârî;
Ola şefaatiyle bânîsi behre-mendî,
Îlham olundu geldi bir zât dedi târih:
Üç kabri kıldı ma'mûr lillâh Ali Efendi.*

Sarahaten anlaşılıyor ki Yedekçizâde Ali Efendi nâmında bir hayır sahibi bu üç muhterem adamın kabirlerini tamir ve ihyâ eylemiş imiş. Bu tam tarihin hesâb-ı ebced üzre yekûnu 1252 gösteriyor. Bir de ta'miyesi var ki 1253 (M.1837-38) senesinde yani bundan yetmiş yedi sene evvel tamir olunmuş demek oluyor.

Tahkikatıma göre Yunus Emre'nin mezarı bir zamanlar bütün bütün harâp olmuş ve yeri belli olmayacak surette dümdüz kalmış imiş! Meşhur Niyâzî-i Mısırî bilhassa takayyüd etmiş ve mezarın mevki-i hakikisini tâyin eylemiş imiş.

Avrupa müsteşrikini indinde pek ma'ruf olan Niyâzî-i Mısırî, Cezâyir-i Bahr-ı Sefîd'e nefyolunmazdan evvel Bursa'da hankâh tesis etmişti. Asitânesi Ulu Cami karşısında kahveler arasında bir dar sokak içinde kâin ve hayli viran bir haldedir. Ben ziyaret ettim ve o dergâhın fâzıl postnişîni Şeyh Şemsî Efendî'den bir hayli âsâr-ı nâdire iktitâf eyledim.

Vaktiyle -zannederim- Büyük Duygu risalesinin nüsha-i mümtâzesinde Yunus Emre hakkında mufassal bir makale yazmış ve eserlerinde mündemiç olan hikmet-i sûfiyenin Nev-Eflâtunî mezheb-i işrâkiyesiyle ne kadar samimi bir rabitası olduğunu arz etmiştim. Burada yeniden tafsilât vermekten ise nâdîde eş'arından bazı mühim şeyler arz etmek evlâdır sanıyorum. Çünkü Yunus'un bende bugün mü-kemmel bir divanı vardır ve birçok yerlerini sair nüshalarla karşılaştırmış ve tashih etmişimdir.

Hemen ümmî denilecek derecede -Hudâyî nâbit- bir şair zannolunan Yunus vakıa âdî ma'nâsıyla "okumuş" adam değildir. Ma'ruf-ı Kerhî, Mevlânâ-yı Rûmî, Mevlânâ Câmî ve bunlar gibi kibâr-ı sûfiyenin ta'limâtına tamamiyle agâhtır. Binâenaleyh bir şair-i İlâhî olmak haysiyetiyle hakikaten yüksek bir mertebede görünür. Açmış olduğu Türkçe şiir çığırında bütün Türk şuarâ-yı sûfiyesi bu koca Türkmen'in cazibesine tutulmuş ve izinden ayrılamamıştır. Türkçe nefes söyleyenler, gerek tavr-ı ifadeyi gerek tarz-ı tefekkürü Yunus'tan öğrenmişlerdir. Hatta onun tâbirât ve teşbihâtı ahlâfına sermaye olmuştur. Şüphe yok ki bu adam bir dehâ-yı mahsus sahibidir. Taklidi pek güç olan edâ-yı lâubaliyânelerini yalnız Kaygusuz ile Fezmî (Azmî) Baba'da görebiliriz.

Lisanına gelince, tamamen o zaman konuşulan Türkçe'nin düzgüncesidir. Yunus, söylemek istediği şeyleri ifade için bu dili kifayetsiz bulmamıştır; bilâkis kaba saba görünen bu lisanın, ifade-i mecâzîyeye ne derece kabiliyeti olduğunu -hayret-bahş bir surette- ispat eylemiştir. Kinaye ile söz söylemek marifetinin anahtarı Yunus'un elindedir. Vakıa divanında, bugün herkesin kolay kolay anlayamayacağı birçok unutulmuş eski kelimeler var. Meselâ "sayru-hasta", "esrük-sar-hoş", "tapşurmak-îsâl etmek", "sımak-kırmak", "kanca-

ru-her nereye” gibi... Fakat beis yok; lisan lisandır. Yunus zamanında lisanını söylemiş ve teşbihât ve istiârât ile mü-zehher ve mülevven bir üslûb-ı mecazî numunesi arz etmiş. Edası bugün bile şirin, hatta -kim ne derse desin- bana Fuzûlî’ninki gibi munis geliyor. Meselâ mahiyet-i zâtîyesi akl-ı beşeri acz ve hayrete ilka eden hakikate karşı, aklının ye’sini gönlünün aşkı ile tazmîn ederek:

Ey vay!... Tana kaldım tana!...

yani “eyvah, hayrette kaldım, hayrette!”

Âşık oldum Allah sana!...

diyor. Ne güzel, ne de halisane bir edadır!!!...

Sakıngil, yârin gönlün: -sırçadır- sımayasın!

Sıçra sınıcak, girü bütün olası değil.

diyor. Ne iyi, ne iyi!...

Güzel şiirlerinden bir iki mükemmel misal vereyim ki Devlet-i Osmaniye ile beraber doğan bu mühim adamın neler düşünüp neler söyleyebildiği anlaşılсын; şu manzumeye bakınız:

Andan beru gönderildim: aşk ile bile geldim.

Bu âleme çıkıcak, bir aceb hâle geldim.

Gör ne yuvadan uçtum!... Halka razımı açtım:

Aşk tuzağına düştüm; tutuldum ele geldim.

Geldim uş yine gidem, yine Rahmân’ım bulam.

Sanurlar beni bunda altuna, mala geldim.

Kudret sûret yapmadan, ferîşteler tapmadan.

Âlemi halk tutmadan, ilerü yola geldim

Çünk dost açtı gözümü, gösterdi kendüzümü,

Göndüldeki razımı söyledim dile geldim.

Tuzaktayım; ne güleni!... Ne haldeyim, ne bilem?...

Bir garibce bülbülem, ötmeğe güle geldim.

Tuzağa düşen gülmez, âşık hiç rahat olmaz;

*Kimse hâlimden bilmez, bir aceb ile geldim.
Oturdum Yunus'a vardım, yârin haberin sordum;
Ağlarken dîdâr gördüm, şâd oldum güle geldim*

Bu güzel şiir, bütün hikmet-i sûfiyenin ruhu demek olan “zuhur” ve “tecellî” nazariyesini söylüyor; hem gayet kısa sözlerle gayet zarif, kinayeli bir edâ ile söylüyor. İbn Sina'nın:

*Hebetat ileyke mine'l-mahalli'l-erfa'i*⁷⁶

diye başlayan meşhur kasidesine kıymetçe muâdildir; çünkü manen aynıdır, nasıl ki Hazret-i Mevlâna da hikmeti Mesnevi'sinde mufasssalan ve mükemmelen anlatmıştır. Yunus Emre aynı mevzuu birçok nefeslerinde tekrar etmiştir; cümlesinde de teşbihler ve tarz-ı kinaye başkadır.

Şu da pek mühim manzumelerinden biridir ki bazı nesâyihî nâtıktır; meselâ birinci ve ikinci beyitlerin hulâsa-i müfâdı “söz gümüş ise sükût altındır”, “hayrû'l-kelâm mâ kaile ve del-le”⁷⁷ durûb-ı emsali ayarında bir ma'nâdır. Diğer yalancılık aleyhinde, dördüncüsü müsavat hakkındadır:

*Söylememek harcı, söylemenin hasıdır,
Söylemenin harcı, gönüllerin pasıdır.
Gönüllerin pasını, ger sileyin der isen,
Şol sözü söylegil kim sözün hulâsasıdır.*

“Kuli'l-hakk”⁷⁸ dedi Çalap, sözü doğru diyene;

*Bugün yalan söyleyen, yarın utanasıdır.
Yetmiş iki millete bir göz ile bakmayan,
Halka müderris ise Hak katında âsîdir.
Şeriatın haberin şer' ile diyem, işit!...
Şeriat bir gemidir, hakikat deryâsıdır.
Ol geminin tahtası her nice muhkem ise,
Deniz mevc urucağız anı uşadasıdır!
Bundan içerü haber işit aydalum ey yâr!*

⁷⁶ “Yüce makamlardan inip sana geldi.”

⁷⁷ “En iyi söz, az ve öz olandır.”

⁷⁸ “Doğruyu söyle.” (Kehf, 29)

*Hakikatin kâfiri şer'in evliyâsıdır.
Evliya safâ-nazar edeli günden beru
Hâsıl oldu Yunus'a her ne ki olasıdır*

Burada “uşatmak”, “ufalamak” demektir. Uşak oradan gelir ki çocuk, yani ufak insan ma'nâsınadır. Hizmetkâr mürâdifi olan “uşak” dahi küçük ve ehemmiyetsiz adam demektir.

Yunus'un gönül hakkındaki mülâhazatı da kibâr-ı sûfiye ahkâm-ı itikadiyesini nâtıktır. “Gönül, Beytullahtır” deyip bu düsturdan bilcümle ahkâm-ı ahlâkiyeyi istihraç eden urefâyı sûfiye meyânında bu Türkmen şâiri yine birincilerdendir. Hatta Hazret-i İsa'ya ve ondan evvel Buddha'ya isnat olunan büyük düstûr-ı ahlâkiyi Yunus pek güzel edâ etmiştir. Bakınız şu beyitlere:

*Gönül Çalab'ın tahtı; Çalap gönüle bahdı (yani baktı)
İki cihan bedbahtı kim gönül yıkar ise.
Sen sana ne sanursan, ayruğa hem anı san;
Dört kitabın mânâsı budur, eğer var ise... (ilahi).*

kıt'asında birinci beyit Molla Câmi'nin:

*Kabe bünyâd-ı Hâlîl-i Azerest
Dil nazar-gâh-ı Celîl-i ekberest⁷⁹*

sözleriyle başlayan meşhur kıt'asının ifade ettiği ma'nâyı aynen beyan ediyor. İkinci beyit:

“Sen, kendi hakkında ne düşünürsen başkasına da onu düşün!” diyor.

Dikkate şayandır ki Sakarya nehri kenarında Taptuk Emre'ye dağdan odun kesip getirirken, Yunus gibi ümmî bir adam bile, şiirlerinde Arabî, Fârisî bazı kelimeler kullanmak mecburiyetinden kurtulamamıştır. Hatta Yesevî'de bile tek tük vardır. Kutadgu Bilig, lisanen hemen tamamıyla Türkçe'dir. Fakat bu eski kitapta dahi şairane hayaller İranî'dir. Yalnız Orhun Abideleri'nin lisanı elmas gibi saftır.

⁷⁹ “Kâbe Azer'in oğlu Halil İbrahim'in yapısıdır; gönül ise Cenâb-ı Hakk'ın tecellî ettiği yerdir.”

Bunun sebebi sarihtir: Din evvelâ tâbirât ve ıstilahât-ı mukaddeseyi lisana idhâl ediyor. Böylece ve kemâl-i hürmetle bir iki kelime-i ecnebiye lisana kabul olunuyor. Sonra din ile beraber menâkıb ve sünen-i kadîmenin tettebbuu lisana ecnebi bir edebiyatın kapısını açıyor; artık bundan sonra hâsıl olan cereyan tamamıyla lisan-ı millîyi, lisan-ı dinînin nüfuzu altına alıyor ve sulta-yı diniye hissiyat-ı milliyeye galebe çaldığı müddetçe bu böyle devam ediyor. Zira o halde din, milliyetten büyük bir câmia-i içtimaiye olmak üzere yaşıyor. Mamafih böyle zamanlarda bile kitaplardan tahsil-i mâ'lûmat edenler ile şifahî bir surette telâkkî-i ma'rifet edenler arasında sâdegî-i ifade itibarıyla büyük bir fark zahiridir. Birinci takım ulemâdaki tasallûf-perverlik ikinci kısım urefâda görülmüyor. İşte Yunus Emre bu kısımda dâhildir. Vakıa Arapça ve Fârisî kelimelerden sözleri büsbütün muarrâ değil ki bu da zarurîdir. Fakat tarz-ı tasavvur, tarz-ı beyân, teşbihât ve istiârâtın suret ve mahiyeti itibarıyla, üslûb-ı ifade o kadar Türkçe'dir ki daha koyusunu bulmak mümkün değildir.

Kıvrak edasına gelince, onda taklit olunmaz bir şîve vardır, hem pek şirindir. Ben tıpkı onun gibi yazmaya çalıştım ve bir şey yazdım; mamafih anladım ki o şîve-i beyan yalnız o adama mahsustur⁽⁸⁰⁾. Yunus'un ekser manzumeleri tertibi nazım itiba-la "Dü beyt" dedikleri şekildedir. Bu tertip Ahmed Yesevi'nin usûlünü tamamen andırır.⁸¹

⁸⁰ Bir dostumun dediğine göre Erzurum'a bir buçuk saat mesafede kâin Palandöken silsilesi eleğinde şarktan Erzurum ovasına nazır Dutçu karyesinde Yunus Emre ile onun şeyhi Taptuk Emre'nin türbeleri varmış. Duvar ile mahfuz ve kalın odun parmaklıkla bu türbe mücehhez imiş. Bu karye ve civarında olan arazi Ali Baba dergâhına vakfedilmiş imiş. Yunus Emre ile şeyhini tarih Sakarya civarında gösteriyor. Fakat onların sağı solu olmaz. Her yerde ruhaniyetleri olduğu için müteaddit yerlerde türbeleri vardır.

⁸¹ PEYÂM, *Edebî İlâve*, nr. 43, 19 Haziran 1330/2 Temmuz 1914.

Yunus Emre'ye Armağan

Yüce dağlar ardından,
Deniz aşırı geldim.
Evliyalar yurdundan,
Selâm tapşırı geldim.

Ulu bir şara vardım.
Dosta armağanım var.
Erenlerin bağından.
Gülleri devşiri geldim.

Boz-bulanık bir çaydım,
Aşk iline baş urdum.
Çalkalanıp safa buldum,
Süzülüp duru geldim.

Yunus'un toprağına.
Vardım yüzüm sürmeye.
Sildim gönül pasını,
Yanuben aru geldim.

Cûşa geldim çağlarım,
Âşık oldum ağlarım.
Canda coşan esrarı.
Döküp taşuru geldim.

Rıza Tevfik Allah'tan,
Ayrılma ol dergâhtan.
Ben kurtuldum gûnahtan.
Eğriydim, doğru geldim.⁸²

Rıza Tevfik BÖLÜKBAŞI

⁸² Rıza Tevfik Bölükbaşı, *Serâb-ı Ömrüm*, Kıbrıs, 1934.

İki Yunus, İki Sohbet ve İki Netice/ Bilal Kemikli

Yunus Emre'nin Anadolu'nun muhtelif şehirlerinde makamı var... Sadece Anadolu'da mı? Hayır; Azerbaycan'da da var. "Yukarı illeri gezdim" diyor. Yukarı illeri, Azerbaycan'ın dâhilinde bulunduğu bölgeyi kastediyor. Muhtemelen Dağıstan'ı, Kafkasya'yı ve tabii İran Azerbaycan'ını gezmiş olmalı.

Gezgin bir derviş Yunus; gezmiş, sözü ve sohbetiyle yaralı gönüllere merhem olmuştur.

Hangi şehre uğrasam, oraya hayat vermiş kâmil insanlarının, sanat ve düşünce adamlarının türbelerini de ziyaret etmek isterim. Çarşı, tarihî eserler, kütüphaneler ve müzelerin yanında türbelerin de size o şehirle alakalı söyleyeceği sözler vardır. Son seyahatim, bir konferans vesilesiyle Aksaray'a olmuştur. Daha evvel Somuncu Baba Sempozyumu için gittiğimde, Vali bey ile Yunus'u konuşmuştuk... Orada, Aksaray'da bulunan Tabduk Emre ve Yunus Emre türbelerinden söz etmişlerdi. O vakit program yoğunluğuyla gidemediğimiz Yunus Emre türbesine bir kış günü gitmek nasip oldu.

Aksaray'da Yunus'un huzurunda dostlara, uğradığım diğer Yunus makamlarından söz ettim. Türkçe'yi adeta Müslümanlaştıran bu büyük ruhun, gerçekte nerede olduğu meselesi, o günkü konumuz değildi. Çünkü Aksaraylılar, Yunus'u Aksaraylı kabul ediyorlar. Tıpkı Kulahlılar, Karamanlılar, Eskişehirli ve diğerleri gibi... Meselemiz o değildi; Yunus'un bu millete emzirdiği süt yani ma'nânın farkına varmaktı. Orada, belediye başkanının tahsis ettiği arazi arabasıyla çıktığımız tepede, bir yandan Hacı Bektaş'a doğru nazar ederek Yunus'un menkıbeleri eşliğinde şiirlerini ve bu şiirlerde işlediği ma'nâyı konuştuk.

Kar üstünde bir sohbet... Kar, beyazdır; süt rengi. Beyaz, şerîatı ve ilahî bilgiyi temsil eder. Şerîat kapısı, din kapısıdır ve bu kapı evveleminde insanı aklen ve ruhen olduğu gibi maddî anlamda da temizler. Bu temizlik ancak ilahî bilgiyle

olur... Bu bakımdan vahiy, ona muhatap olan insanı temizliyor ve mümin kılıyor.

Hava soğuktu... Ama kar üstünde sohbet içimizi ısıttı. Yunus Emre, asırlar öncesinden bize sesleniyordu.

*“Dervişlik dedikleri hırka ile tâc değil
Gönlün derviş eyleyen hırkaya muhtâc değil”*

Gösterişten yahut modern insanın önemseydiği imajdan çok öte bir anlama yolculuk... Gönlü derviş etmek! Derken Tabduk’un huzuruna geldik. Bir insan, geride ondan ne bir söz ne de bir yazılı eser kalmış. Lakin bir “sîne halketmiş”, bir gönle öylesine ışıltı olmuş ki... O gönül Yunus olmuş, söylemiş de söylemiş. Adeta Tabduk, Yunus dilinden konuşmuştur.

Tabduk’un huzurundan ayrılıp Ankara’ya doğru yola revan olduğumuzda, Bursalı Âşık Yunus’u konuşuyorduk. Son yıllarda bendenizin de içinde bulunduğu bazı kalem ve söz erbabının ara sıra da olsa dile getirdiği Âşık Yunus, Emir Sultan’ın dervişlerinden kabul edilir. Ahalinin “Şol Cennetin Irmakları” ve “Sordum Sarıçiçeğe” gibi çokça bildiği ilahileri bu Bursalı Yunus söylemiş. Fakat maalesef Bursalılar bu Yunus’un pek de farkına varmamışlar.

Ankara’ya, bazen yorgunluktan uyuya kalsam da sözle sohbetle geldik. Aksaraylı dostlarla Ankara Garı’nda vedalaştık... Hızlı tren Eskişehir’e doğru hareket ettiğinde, bendenizin aklında şu vardı: İlk fırsatta Âşık Yunus’a uğramak.

Meşgaleler, iş güç... Velhasıl Bursalı Yunus’u ziyaret programı gecikti de gecikti. Daha da erteleyemezdim, bu hafta sonu ilim ve irfan yolunda nice güzel hizmetlere imza atacıklarına inandığım iki öğrencimle yola çıktık. Yağmurlu bir gün... Hava o kadar da soğuk değil. Evvela Yeşil’e selam verdik, sonra Şible’de taksi durağını geçip, sağa Karamazak yokuşuna doğru tırmandık. Âşık Yunus, bu yokuşu biraz tırmanıyorsunuz, hemen sağda iki apartmanın arasında sır olmuştur. Bu iki apartmanın hava boşluğu gibi... Orada, tek başına sırlanmamış; bu semte adını veren Şeyh Abdurrezzak Efendi’yle yan yana.

Şiirleri ve bilhassa ilahileriyle gönüllerimiz şenlendiren Âşık Yunus ve hakkında yeterli malumata sahip olmadığım Şeyh Abdurrezzak Efendi, orada iki apartmanın havalandırma boşluğunda mahzun ve garip kalmışlar. Bırakın iki apartmanın arasında adeta zindana mahkûm edilmelerini, üstelik bir de pencerelerden atılan ekmek parçaları ve çerçöple kabirleri kirlenmiş. Oracıkta dilimiz kurudu; söz tükendi. Evet, şunu dedim: Vefasız Bursalılar... Sözün ve sohbetin kıymetini bilmeyen komşular.

Yağmur yağıyordu... Birazcık durduk ve gönlümüz kırık bir şekilde Emir Sultan'ın huzuruna vardık.

Bu durumu, en azından Yıldırım Belediye Başkanı'yla paylaşayım istedim... Onun hizmet alanına girer, en azından burayı temizletebilirdi. Telefonumda kayıtlı aradığım numaralar, belki hafta sonu olması sebebiyle ya kapalıydı yahut da ses veren yoktu. Valimize konuyu ulaştırmak için çabaladım, cevap alamadım. Sonra Büyük Şehir'den bir dostumu aradım, cevap verdi... Durumu anlattığımda sevindirici bir cevap aldım: "Hocam orayla alakalı bir düzenleme yapıyoruz!"

Bu güzel söz bizi kendimize getirdi, Yusuf hocanın ikramıyla gönlümüz şenlendi... Dönüş yolunda uğradığımız Emirhan'da bir dosttan, Üsküp'te de bir Âşık Yunus türbesinin olduğunu öğreniyoruz. Hemen oracıkta şu tespiti yaptık: İlim sadece kitapla, okuma ve yazmayla tahsil edilmez; aynı zamanda eserini okuduğumuz, üzerinde düşündüğümüz bir şair, âlim yahut bilge için yağmurlu veya karlı bir günde kalıp yola düşmek de lazım...

Bu kendi adımıza bir çıkarımdı. Sonra dostlara dedik ki: "İmdi kimseye kızmadan ve kimseden bir şeyler ummadan uğruna yollara düşülen Bursalı Âşık Yunus'a hizmet zamanı... En azından Yeşil'e gelmişken, yolumuzu Karamazak Yokuşu'na da düşürme zamanı."

Sizce de öyle değil mi?⁸³

⁸³ Bilal Kemikli, İki Yunus, İki Sohbet ve İki Netice/:
//http://www.iyibilgi.com/artikel.php?artikel_id=29478.

Âşık Yunus Hemşerim/Mücahit Koca

...Nisan/1984

Bugün yine dağcılık vardı. Bu defa dağa Teleferik Mahallesi'nden Zeyniler Köyü yoluyla tırmanacak; Zeyniler Yaylası'nda olacaktık. Bu iyi bir dağcılık demektir.

Evim, Emirsultan Mahallesi'ndeydi. Bugün yolumu biraz uzatarak Emirsultan Mezarlığı'na bitişik olan Karamazak Mahallesi'nden geçip Âşık Yunus'un mezarını ziyaret etmeyi plânlamıştım.

Aslında bu türbenin yerinde bir zamanlar "Yunus Emrem" adıyla "Sadiye Tarikatı"na bağlı bir dergâh varmış. Bugün yerinde yeller esen bu dergâh, bir zamanlar cami olarak da kullanılmış. Küçüle küçüle apartman boşluğu haline gelen bu maneviyat toprağındaki küçük "hazire"de üç mezar dikkati çeker: Ben, bir zamanlar Uludağ'ın eteğı olan yerdeki bu yatırları dağcılık öncesi ziyarete gelmişim.

Apartmanların arasında güneşe hasret bu hazirede kırılmış, dökülmüş üç mezar taşı vardı. Taşların birincisinde "Yunus Emre", ikincisinde "Âşık Yunus", üçüncüsünde ise "Abdürrezzak" adı yazıyordu.

Âşık Yunus, edebiyat tarihlerinde Emir Sultan zamanında Bursa'da yaşamış, Emir Sultan için şiirler yazan bir şair olarak anılır. Örneğın "Şol cennetin ırmakları/Akar Allah deyu deyu/Çıkmış İslâm bülbülleri/Öter Allah deyu deyu" ilâhisinin bu türbede yatan Âşık Yunus'a ait olduğı yazılıdır.

Bursa'nın aynası temiz ruh, gülüşü şiir olan iman. Siz ey Bursa'yı nura boğan teslimiyet! Sizi anlamayan akıl utansın!

Edebiyat tarihçisi Fuat Köprülü'den okuduğım günden beri ben de sık sık Karamazak Mahallesi'ne uğrar, bu ululara bir selâm çaktığım gibi Bursa'yı gezdirdiklerimi de Âşık Yunus, Yunus Emre ve Abdürrezzak'a öncelikle götürürdüm.

Bir "Fatiha" okuyup; aldığım manevî hazla Karamazak'tan Teleferik'in rampasına tırmanmaya başladım. Âşık Yunus'un mısraları yüreğimin derinliklerinde duyduğum bir yankı

gibiydi. Kıyısından tutunduğum maneviyatın “dağcı”yı dağın zirvesinde de bırakmayacağını iyi biliyordum.

Dağcılardan buluşma yerine ilk gelen bugün ben olmuş-tum.

Beklerken uzun uzun şiir üzerine düşündüm. Şiir ile tasavvufun ilişkisini, tasavvufsuz şiirin ne menem şey olacağını anlamaya çalıştım. Nisan ayının yemyeşil doğası, masmavi suyu etrafımdan akarken ben yeni bir mısraın peşine çoktan düşmüştüm.⁸⁴

⁸⁴ Mücahit Koca, “Âşık Yunus Hemşehrim”, *Kardelen Dergisi*, sayı 71, Ocak-Mart 2012.

4. BÖLÜM

ŞİİRLERİNDEN SEÇMELER

Bu bölümdeki şiirler, Yunus Emre'ye ait divanlarda ve cönklerde yer almaktadır. Burada özellikle Yunus Emre'ye ait şiirlerle Âşık Yunus'a ait şiirlerin ayrı başlıklar halinde yer aldığı Bursa mecmuasından aktarılmıştır. Bir bölümü ise Faruk Kadri Timurtaş'ın hazırladığı divanda "Öbür Yunus'un Şiirlerinden" başlıklı bölümdekilerdir.

Bu şiirlerin Âşık Yunus'a ait olduğu yüzde yüz iddia edilemez. Zira zaman içinde Yunus adını ve mahlasını taşıyan şairlerin şiirleri birbirine karıştırılmıştır. Diğer yandan ilk Yunus Emre'nin kimi şiirlerinde âşık mahlasını kullandığını bilmekteyiz. Bu da Bursalı Âşık Yunus'la ilk Yunus'un "Âşık" mahlasıyla söylediği şiirlerin birbirine karışmasının bir başka sebebidir.

Durum böyledir ama ister Âşık Yunus'a isterse âşık mahlasıyla da şiirler söyleyen Yunus Emre'ye ait olsun, bunlar Yunus şiirleridir. Halkımız bunları Yunus'un yahut Yunuslar'ın sözleri diye sevip benimsemiştir. Bu bölümde onlardan kırk tanesine yer veriyoruz.

A Sultanım Sen Var İken

A sultanım sen var iken
Yâ ben kime yalvarayım
İsmin Ganî Settâr iken
Yâ ben kime yalvarayım

Her dem abâ-pûş eyleyen
Türlü derde dûş eyleyen
Yunus'u bî-hûş eyleyen
Yâ ben kime yalvarayım

Aceb Bu Benim Cânım

Aceb bu benim cânım azad ola mı yâ-Rab
Yoksa yedi tamuda yana kala mı yâ-Rab

Aceb bu benüm hâlîm yer altında ahvâlim
Varıp yatacak yerim akrep dola mı yâ-Rab

Can hulkuma geldikte Azrail'i gördükte
Ya canımı aldıkta âsan ola mı yâ-Rab

Allah olıcak kadı bizden ola mı razı
Görüp Habib'in bizi şefî' ola mı yâ-Rab

Yûnus kabre vardıkta Münker Nekir geldikte
Bize suâl ettikte dilim döne mi yâ-Rab

Adım Adım İleri

Adım adım ileri beş âlemden içeri
On sekiz bin hicabı geçtim bir dağ içinde

Yitmiş bin hicab geçtim gizli perdeler açtım
Ol dost ile buluştum gördüm bir dağ içinde

Gözler gibi görmedim söz gibi söyleşmedim
Musîleyin münâcât ettim bir dağ içinde

Gökler gibi gürledim yeller gibi inledim
Sular gibi çağladım aktım bir dağ içinde

Bir döşek döşemişler nûr ile bezemişler
Dedim bu kimin ola sordum bir dağ içinde

Ayrılmadım pîrimden ayrılmadım şeyhimden
Aşktan bir kadeh aldım içtim bir dağ içinde

Vardım ileri vardım Levh'î elime aldım
Âyetlerin okudum yazdım bir dağ içinde

Kalpten büyük dağ olmaz ol Allah'a doyulmaz
Sohbetine kanılmaz erdim bir dağ içinde

Açtım Mekke kapısın duydum ol dost kokusun
Erenlerin hepsin gördüm bir dağ içinde

Yûnus eydür gezerim dost iledir bazarım
Ol Allah'ın dîdârın gördüm bir dağ içinde.

Âlemler Müştâk Sana

Âlemler müştâk sana
Şefi ol ya Muhammed
Hükmün yürür her yana
Şefi ol ya Muhammed

Bir ismi Mustafa'dır
Hükmün Kâf'dan Kâf'adır
Kalbin nûrdan safâdır
Şefi ol ya Muhammed

Mustafa'dır bir adın
Cânlarda durur tadın
Cebrail'dir üstadın
Şefi ol ya Muhammed

Yunus da seni sever
Görmeye cânı gider
Hak rahmet ede meger
Şefi ol ya Muhammed

Âlemler Nura Gark Oldu

Âlemler nura gark oldu
Muhammed doğduğu gece
Mü'min münafık fark oldu
Muhammed doğduğu gece

Arş'ın nûru yere indi
Suyun rengi nura döndü
Hep susuzlar suya kandı
Muhammed doğduğu gece

Ananın rahmine düştü
Kâfirlerin aklı şaştı
Bin kilise yere geçti
Muhammed doğduğu gece

Yerden göğe nûr atıldı
Yediler kırka katıldı
Keşişler dili tutuldu
Muhammed doğduğu gece

Huri kızları geldiler
Kundağın bile sardılar
Muhammed'e yüz sürdüler
Muhammed doğduğu gece

ŞİİRLERİNDEN SEÇMELER

Ağlayan oğlan avundu
Doğuran ana sevindi
Niçe küffâr dîne geldi
Muhammed doğduğu gece

Yûnus eydür hey kardaşlar
Akar gözden kanlı yaşlar
Secde etti dağlar taşlar
Muhammed doğduğu gece

Alma Tenden Cânımı

Alma tenden cânımı
Aman Allah'ım aman
Görmeden cânânımı
Aman Allah'ım aman

Bir kez nurun göreyim
Pâyine yüz süreyim
Cânım anda vereyim
Aman Allah'ım aman

Ahım göğ'e çıkmasın
Melekleri yakmasın
Felekleri yıkmasın
Aman Allah'ım aman

Zor eyleme işimi
Zehr eyleme aşımı
Dökme kanlı yaşımı
Aman Allah'ım aman

Âşıkım Muhammed'e
Ol Resûl-i emcede
Koyma bizi firkate
Aman Allah'ım aman

Yunus cânın şükrâne
Kurbân etsin cânâna
Atma dâim hicrana
Aman Allah'ım aman

Arayı Arayı Bulsam İzini

Arayı arayı bulsam izini
İzinin tozuna sürsem yüzümü
Hak nasip eylese görsem yüzünü
Yâ Muhammed canım arzular seni

Bir mübarek sefer olsa da gitsem
Kâ'be yollarında kumlara batsam
Hûb cemalin bir kez düşte seyretsem
Yâ Muhammed canım arzular seni

Zerrece kalmadı gönlümde hile
Sıdk ile girmişim ben bu Hak yola
Ebu-Bekir Ömer Osman da bile
Yâ Muhammed canım arzular seni

Ali ile Hasan Hüseyin anda
Sevgisi gönülde muhabbeti canda
Yarın mahşer günü ulu divanda
Yâ Muhammed canım arzular seni

Arafat dağıdır bizim dağımız
Anda kabul olur bizim duamız
Medine'de yatar peygamberimiz
Yâ Muhammed canım arzular seni

Yunus medh eyledi seni dillerde
Sevilirsin bütün bu gönüllerde
Ağlayı ağlayı gurbet illerde
Yâ Muhammed canım arzular seni

Aşk Âteşi Ciğerimi⁸⁵

Aşk ateşi ciğerimi
Yaka geldi yaka gider
Garip gönlüm bu sevdayı
Çeke geldi çeke gider

Kâr etti firak canıma
Âşık oldum cananıma
Aşk zincirin dost boynuma
Taka geldi taka gider

Sâdıklar durur sözüne
Gayrı görünmez gözüne
Bu gözlerim dost yüzüne
Baka geldi baka gider

Arada olmasın nâşi
Onulmaz bağrımın başı
Gözlerimin kanlı yaşı
Aka geldi aka gider

Bülbül eder âh u figân
Hasret ile yandı bu cân
Benim gönülcüğüm her ân
Çıka geldi çıka gider

Âşık Yunus'un dilleri
Efgân eder bülbülleri
Dost bahçesinin gülleri
Koka geldi koka gider.

⁸⁵ Gölpınarlı bu şiirin Eşrefoğlu'na ait olduğunu; fakat Yunus'a atfedildiğini söyler. *Yunus Emre ve Tasavvuf*, s. 213

Bana Bu Ten Gerekmez

Bana bu ten gerekmez can gerektir
O bakî cennete iman gerektir

Eğer Muhammed'e ümmet olursan
Dilinde zikir ile Kur'an gerektir

Zehî mürşid ki bizi Hakk'a iletir
Âşık canı ana kurban gerektir

Namaz kılmağa zikir itmeğe dâim
İnayet kuluna Hak'dan gerektir

Bular hod geçti Uçmak arzusundan
Didar göstermeğe sultan gerektir

Âşık Yunus bu sözü anlayanın
Ciğer püryan gözü giryan gerektir.

Ben Dostıla Dost Olmuşam

Ben dostıla dost olmuşam
Kimseler dost olmaz bana
Münkirler bakıp gülüşür
Selâm dahi vermez bana

Ben dostıla dost olayım
Cânumı kurbân kılayım
Ölmezden evvel öleyim
Dünyâ bakî kalmaz bana

Ben bir âşık bî-çâreyem
Başdan ayağa yareyem
Bir akılsuz dîvâneyem
Aklım da yâr olmaz bana

Sanmanuz beni deliyem
Dost bâğçesinin güliylem
Tanrı'nun abdal kulıyam
Kimse bahâ saymaz bana

Âşık Yûnus bir niçe dem
Fânî cihanı terk idem
Yana yana dosta gidem
Perde hicâb olmaz bana.

Bir Garîpsin Şu Dünyâda

Bir garipsin şu dünyâda
Gülme gülme ağla gönül
Olmakta derdin ziyâde
Gülme gülme ağla gönül

Dünya kime kıldı vefâ
İşi dâim cevr ü cefâ
Hani Muhammed Mustafa
Gülme gülme ağla gönül

Ebû Bekir Sıddîk velî
Peygambere dedi belî
Hani Ömer Osman Ali
Gülme gülme ağla gönül

Onlar cihana geldiler
Hep gittiler kalmadılar
Gülmediler ağladılar
Gülme gülme ağla gönül

Dünyaya gelen gülmedi
Hiç kimse vefâ bulmadı
Peygamberlere kalmadı
Gülme gülme ağla gönül

Bir gün ola ecel gele
Kullar kulluğundan kala
Yorgan döşek toprak ola
Gülme gülme ağla gönül

Âşık Yunus söyler sözün
Hemen turâp olur özün
Eğer yazın eğer yüzün
Gülme gülme ağla gönül

Bir Gün Sana İrer Ecel

Bir gün sana irer ecel
Uyan hey gafil uyan hey
Vakt iricek verme zaman
Uyan hey gafil uyan hey

Ecel gelicek gitmez
Gidüben seni terk etmez
Kesilen baş geri bitmez
Uyan hey gafil uyan hey

Ecel gele boynun bura
Benim dediklerim kıla
Yakasız gömleğe sara
Uyan hey gafil uyan hey

Elin ayağın kakmadan
Kara toprağa yatmadan
Can gövdeyi terk etmeden
Uyan hey gafil uyan hey

Uyanır isen bulasın
Mustafa nurun göresin
Yüzü aklardan olasın
Uyan hey gafil uyan hey

Âşık Yunus der bu sözü
Hazretine tutar yüzü
Ayırma imandan bizi
Uyan hey gafil uyan hey

Bir Nazarda Kalmayalım

Bir nazarda kalmayalım
Gel dosta gidelim gönöl
Hasret ile ölmeyelim
Gel dosta gidelim gönöl

Bu dünyaya kanmayalım
Fanidir aldanmayalım
Bir iken ayrılmayalım
Gel dosta gidelim gönöl

Biz bu cihandan geçelim
Ol dost iline uçalım
Arzu hevâdan geçelim
Gel dosta gidelim gönöl

Kılağuz olgıl sen bana
Günilelim dosttan yana
Bakmayalım önden sona
Gel dosta gidelim gönöl

Bu dünya olmaz payidar
Aç gözünü cânın uyar
Olgıl bana yoldaş u yâr
Gel dosta gidelim gönöl

ŞİİRLERİNDEN SEÇMELER

Ölüm haberi gelmeden
Ecel yakamız almadan
Azrail hamle kılmadım
Gel dosta gidelim gönül

Gerçek erene varalım
Hakk'ın haberin soralım
Âşık Yunus'u bulalım
Gel dosta gidelim gönül

Canım Kurban Olsun Seni Yoluna

Canım kurban olsun senin yoluna
Adı güzel kendi güzel Muhammed
Şefa'at eylesin kemter kuluna
Adı güzel kendi güzel Muhammed

Mü'min olanların çoktur cefası
Âhirette olur zevk u safası
On sekiz bin âlemin Mustafa'sı
Adı güzel kendi güzel Muhammed

Yedi kat gökleri seyran eyleyen
Kürsünün üstünde cev'lân eyleyen
Mi'râcında ümmetini dileyen
Adı güzel kendi güzel Muhammed

Dört çâryâr onun gökçek yâridir
Anı seven günahlardan beridir
On sekiz bin âlemin sultanıdır
Adı güzel kendi güzel Muhammed

Sen hak peygambersin şeksiz gümansız
Sana uymayanlar gider imansız
Âşık Yunus n'eyler dünyayı sensiz
Adı güzel kendi güzel Muhammed

Dağlar İle Taşlar İle

Dağlar ile taşlar ile çağırayım Mevlâm seni
Seherlerde kuşlar ile çağırayım Mevlâm seni

Su dibinde mâhi ile sahralarda âhû ile
Abdal olup yâ-hû ile çağırayım Mevlâm seni

Gökyüzünde İsa ile Tûr dağında Musa ile
Elindeki asâ ile çağırayım Mevlâm seni

Derdi öküş Eyyûb ile gözü yaşlı Ya'kub ile
Ol Muhammed mahbûb ile çağırayım Mevlâm seni

Hamd ü şükrullah ile vasf-ı «Kul-hüvallah» ile
Dâima zikrullah ile çağırayım Mevlâm seni

Bilmişim dünyâ hâlini terk ettim kıyl ü kâlini
Baş açık ayak yalını çağırayım Mevlâm seni

Yûnus okur diller ile ol kumru bûlbüller ile
Hakk'ı seven kullar ile çağırayım Mevlâm sen

Dertli Ne Ağlayıp Gezersin Burda

Dertli ne ağlayıp gezersin burda
Ağlatırsa Mevlâm yine güldürür
Nice dertli kondu göçtü burada
Ağlatırsa Mevlâm yine güldürür

Bu dert benim munisimdir yârimdir
Arşa çıkan benim âh ü zârımdır
Seni ağlatan lutf ıssı kerimdir
Ağlatırsa Mevlâm yine güldürür

Dâim Hakk'a cemalini dike-dur
Zikr ile Mevlâyı dilden ana-dur
Kahrı kime ise lutfu onadır
Ağlatırsa Mevlâm yine güldürür

Sevdaya salma şu garip başını
Akıtır gözünden kanlı yaşını
Kerimdir onanır kulun işini
Ağlatırsa Mevlâm yine güldürür

Yunus senin gözlerinde çok hâl var
Önünde uğrayıp geçecek yol var
Gece gündüz dur da Mevlâ'ya yalvar
Ağlatırsa Mevlâm yine güldürür

Dolap Niçin İnilersin

Dolap niçin inilersin derdim vardır inilerim
Ben Mevlâ'ya âşık oldum onun için inilerim

Benim adım dertli dolap suyum akar yalap yalap
Böyle emreylemiş Çalab onun için inilerim

Ben bir dağın ağacıyım ne tatlıyım ne acıyım
Ben Mevlâ'ya duacıyım anun için inilerim

Beni bir dağda buldular kolum kanadım kırdılar
Dolaba lâyük gördüler onun için inilerim

Dağdan kestiler hezenim bozuldu türlü düzenim
Ben bir usanmaz ozanım derdim vardır inilerim

Dülgerler beni yondu her âzam yerine kondu
Bu iniltim Hak'tan geldi onun için inilerim

Suyum alçaktan çekerim dönüp yüksekten dökerim
Görün şu ben ne çekerim anun için inilerim

Derviş Yûnus eydür ânı gözyaşı döker günâhı
Hakk'a âşıkım vallahi anun için inilerim

Dünyaya Mağrur Kişi

Dünyaya mağrur kişi
Tevbeye gel tevbeye
Uçmadan ömrün kuşu
Tevbeye gel tevbeye

Ey halk içinde ulu
Olmış nefsinin kulu
İşit hey yaman hulu
Tevbeye gel tevbeye

Sakalına bak a bak
Kara iken oldu ak
Dünya sana kurdu tak
Tevbeye gel tevbeye

Ulu kıyamet kopa
Düz ola dere tepe
Niceler yoldan sapa
Tevbeye gel tevbeye

Uça gide can dahı
Kuru kala ten dahı
Yunus Emre sen dahı
Tevbeye gel tevbeye

Ey Bana Eyi Diyen

Ey bana eyi diyen
Adımı sofî koyan
Acep sofî mi olur
Hırka ile tac giyen

Başıma tâc vurundum
Halka sofî göründüm
Dışıma hırka giydim
İçim bir kuru kovan

Bu dilim zikir söyler
Gönlüm fesat fikreyler
Hiç böyle mi zikreyler
Hakk'ı aşk ile seven

Gözüm yolu gözetmez
Kulak işitir tutmaz
Dilim yerinde susmaz
Da'valar kılar yalan

Yunus gümânsız bilir
Yalancı yolda kalır
Bir gün maksûdun bulur
Gerçeklik ile yelen

Ey Cânıma Cânânım

Ey cânıma cânânım
Ey derdime dermânım
Âlemlere sultanım
Meded Allah'ım meded

Yürüdüm ölmez gibi
Azrâil gelmez gibi
Sonunu bilmez gibi
Meded Allah'ım meded

Dünyâyı bâkî sandım
Gaflet içinde kaldım
Ölüm var imiş bildim
Meded Allah'ım meded

Âşık Yunus kıl zâri
Günahın yusun bari
Göresin peygamberi
Meded Allah'ım meded

Ey Yârenler Ey Kardaşlar

Ey yârenler ey kardaşlar n'ideyim n'ideyim ben
Sen benim kulum değilsin der olursa n'ideyim ben

Zelil mağbun olsa başım anda hiç dinmeye yaşım
Mahşer günü içim dışım nâr olursa n'ideyim ben

Fesâd ile dolu içim hey hocam bağışla suçum
Cehennemde benim için yer olursa n'ideyim ben

Dün ü günü gıybet sözüm her dem zina eyler gözüm
Yarın Hak katında yüzüm kara olursa n'ideyim ben

Ben fesâd içinde kaldım Yunus eydür arttı derdim
Anda varacağım kabrim dar olursa n'ideyim ben

Gel Ey Derviş

Gel ey derviş Hakk'ı bulayım dersin
Bir kâmil mürşide varmayınc'olmaz
Resûl'ün cemâlin göreyim dersen
Bir kâmil mürşide varmayınc'olmaz

Niceler giderler mürşid arayı
Arayanlar buldu derde devayı
Bin yıl da okursan aktan karayı
Bir kâmil mürşide varmayınc'olmaz

Niçe bin yıl bunda kalayım dersin
Cümle kitâbları bileyim dersin
Her harfine yüz bin ma'nâ da versen
Bir kâmil mürşide varmayınc'olmaz

Kadılar müftüler cümle geldiler
Kitapların herkes yere kodular
Sen bu 'ilmi kimden aldın dediler
Bir kâmil mürşide varmayınc'olmaz

Eylenen âşıklar gidelim bile
Niçe sâdıkların bağrını dele
Muhammed'e delil Cebrâ'îl bile
Bir kâmil mürşide varmayınc'olmaz

Yunus Emre bunda ma'nâ var imdi
Bir kâmil mürşide sen de var şimdi
Hazret-i Musa'ya Hızr'a var dendi
Bir kâmil mürşide varmayınc'olmaz

Gönlüm Düştü Bu Sevdaya

Gönlüm düştü bu sevdaya
Gel gör beni aşk n'eyledi
Başımı verdim kavgaya
Gel gör beni aşk n'eyledi

Ben ağlarım yana yana
Aşk boyadı beni kana
Ne âkilem ne divane
Gel gör beni aşk n'eyledi

Mecnun oluban yürürüm
Dostu düşümde görürüm
Uyanır melûl olurum
Gel gör beni aşk n'eyledi

Aşkın beni mest eyledi
Aldı gönlüm hast'eyledi
Öldürmeye kasd eyledi
Gel gör beni aşk n'eyledi

Gâh eserim yeller gibi
Gâh tozarım yollar gibi
Gâh akarım seller gibi
Gel gör beni aşk n'eyledi

Akan sulayın çağlarım
Dertli yüreğim dağlarım
Yârim için ben ağlarım
Gel gör beni aşk n'eyledi

Benzim sarı gözlerim yaş
Bağrım pâre ciğerim baş
Halden bilen dertli kardaş
Gel gör beni aşk n'eyledi

Miskin Yûnus biçâreyim
Başdan ayağa yâreyim
Dost elinden âvareyim
Gel gör beni aşk n'eyledi.

Görerek Dostun Cemâlin

Görerek dostun cemâlin
Göçer illa'llâh diyenler
Kalbine tevhîd nûrını
Saçar illa'llâh diyenler

Hak kullarının hepisin
Fazl ile yapmış yapısın
Sekiz Uçmag'un kapısın
Açar illa'llâh diyenler

Günahı çirkinden yunup
Yüzü bedir aya dönüp
Kanatlı Burâg'a binüp
Uçar illa'llâh diyenler

Gündüze döndürür şebi
Ümmetüm der ana Nebi
Sırât'ı yıldırım gibi
Geçer illa'llâh diyenler

Düzelt gönül harabını
Ko dünyanın serabını
Dostdan aşkın şarabını
İçer illa'llâh diyenler.

Hak Müyesser Etse

Hak müyesser etse varsam
Güzel Kâ'betullah sana
Bakuben hayranım olsam
Güzel Kâ'betullah sana

Kara donun bürünür
Arşa beraber görünür
Sana varmayan yerinir
Güzel Kâ'betullah sana

Kara donun heybet oldu
Yüreğime korku doldu
Gönlümün hasreti geldi
Güzel Kâ'betullah sana

Gümüştten kapı açmışlar
Mermerlerle döşemişler
Altın kuşak kuşatmışlar
Güzel Kâ'betullah sana

Sağ yanımda altın oluk
Mevlâm salsa olsam konuk
Ben ölürsem Hak uyanık
Güzel Kâ'betullah sana

ŞİİRLERİNDEN SEÇMELER

Nurdan - durur başta tacı
Yetmiş bindir varan hacı
Oldu yüreğime acı
Güzel Kâ'betullah sana

Kâ'benin çevresi dağlar
Didar görmüş sular çağlar
Âşık Yunus durmaz ağlar
Güzel Kâ'betullah sana

Her Kaçan Anarsam Seni

Her kaçan anarsam seni
Karârım kalmaz Allah'ım
Senden ayruk gözüm yaşın
Kimseler silmez Allah'ım

Sensin ismi bakî olan
Sensin dillerde okunan
Senin aşkına tutulan
Kendini bilmez Allah'ım

Sen yarattın cism ü canı
Sen yarattın bu cihanı
Mülk senindir Kerem kânı
Kimsenin olmaz Allah'ım

Okunur dilde destanın
Açıldı bâğ u bostanın
Sen baktığın gülistanin
Gülleri solmaz Allah'ım

Aşkın bahrine dalmayan
Canını kurbân kılmayan
Senin cemâlin görmeyen
Meydana gelmez Allah'ım

Zâr olur âşıkın işi
Durmaz akar gözü yaşı
Senden ayrı düşen kişi
Dîdârın görmez Allah'ım

Âşık Yunus seni ister
Lütuf eyle cemâlin göster
Cemâlin gören âşıklar
Ebedî ölmez Allah'ım.

İbret Almaz Mısın Ey Dil

İbret almaz mısın ey dil
Yiten bizim gibilerdir
Kara toprağa gark olmuş
Yatan bizim gibilerdir

Çatarlar ağaçtan atlar
Biner gider koç yiğitler
Üstümüzde çimen atlar
Biten bizim gibilerdir

Nefse uyup hata kılıp
Ettiğiniz ameli bulup
Kabri dopdolu od olup
Tüten bizim gibilerdir

Yunus derviş nefse uyup
Nefis libasından soyunup
Cümlesin mezada verip
Satan bizim gibilerdir

İlâhî Cennet Evine

İlâhî Cennet evine
Girenlerden eyle bizi
Yarın anda cemâlini
Görenlerden eyle bizi

Mahşerde halk ola hayran
Çok yürekler ola biryân
Arş'ın gölgesinde seyrân
Edenlerden eyle bizi

Ya Hayy u Yâ Kayyûm Samed
İhsanına yokdur aded
Firdevs bahçesinde ebed
Kalanlardan eyle bizi

Bu dünyanın cefâsı çok
Kimi aç gezer kimi tok
Şol mizanda sevabı çok
Gelenlerden eyle bizi

Bakma dünyânın varına
Düşüp dâim Hak yoluna
Berâtını sağ eline
Alanlardan eyle bizi

Müminlere rahmet ola
Münafıklar mahrum kala
Yûnus gider doğru yola
Gidenlerden eyle bizi

İsm-i Sübhân Virdin Mi Var

İsm-i sübhan virdin mi var
Bağçelerde yurdun mu var
Bencileyin derdin mi var
Garîp garîp ötme bülbül

Bilirim âşıksın güle
Gülün halinden kim bile
Bağçedeki gonca güle
Dolaşıp söz atma bülbül

Bilirim âşıksın verde
Cünunun var gâyet serde
Bu sînemde olan derde
Sen de bir dert katma bülbül

Kanat büküp uçar mısın
Deryâ deniz geçer misin
Benim gibi nâ-çâr mısın
Sen de hâlin söyle bülbül

A bülbülüm uslu musun
Kafeslerde belsi misin
Bencileyin yaslı mısın
Garip garip ötme bülbül

Yunus vücudum pâk derken
Cihanda mislin yok derken
Seher vaktinde Hak derken
Bizi de unutma bülbül

Kıyamet Gününde

Kıyamet gününde mahşer yerine
Yeşil sancak ile gelir Muhammed
Müminler müjdeler birbirine
Yeşil sancak ile gelir Muhammed

Gelin biz de gitmeyelim ırağa
Hazret'e varmağa ak yüz gereğe
Medine'den kalkar biner Burâg'a
Yeşil sancak ile gelir Muhammed

Bulun mürşidi de yapışın ele
Mürşidsiz varılmaz ol doğru yola
Hasan Hüseyin'le dört yâri bile
Yeşil sancak ile gelir Muhammed

Ak sakallı pirler olmuş yiğitler
Cennet'in içinde var Burak atlar
Huri ile Gilmân karşı gelirler
Yeşil sancak ile gelir Muhammed

Bu ömrüm güneşi dağa doluna
Bunda erdiklerin anda biline
Âşık Yunus Emre bile buluna
Yeşil sancak ile gelir Muhammed

Milk-i Bekâdan Gelmişem

Milk-i bekâdan gelmişem fânî cihanı neylerem
Ben dost cemâlin görmüşem Hûr-i cinân'ı neylerem

Vahdet meynin curasın ma'sûk elinden içmişim
Dost kokusun almışam Misk-i Tatar'ı neylerem

İbrahim'em Cebrail'e hiç ihtiyâcım kalmadı
Muhammed'im dostu gidem ben tercümânı neylerem

İsmâil'em Hak yoluna cânımı kurbân eyledim
Çünkü bu cân kurbân sana ben koç kurbânı neylerem

İsa gibi dünyâ koyup gökleri seyrân eylerem
Musâ-yı dîdâr olmuşam ben Len-terâni neylerem

Eyyûb'layın ma'sûkanın cevrin tahammül çekmeğe
Cercis'leynin dost yoluna çıkmayan canı neylerem

Musâ olup koyun göttüm çoban oldum Hak yoluna
Âşık Abdü'r-rezzâk gibi dîn ü îmânı neylerem

Âşık Yûnus ma'sûkuna vuslat olunca mest olur
Ben şişeyi çaldım taşâ nâmûsu arı neylerem

Nice Bir Uyursun Uyanmaz mısın

Nice bir uyursun uyanmaz mısın
Göçtü kervan kaldık dağlar başında
Dellâllar çağırır inanmaz mısın
Göçtü kervan kaldık dağlar başında

Bülbül olup dost bağında ötegör
Eyü 'amellerle yükün tuta gör
Efendimin kervanına yitegör
Göçtü kervan kaldık dağlar başında

Emir Hacı göçeli hayli zamandır
Muhammed cümleye dindir imandır
Delilsiz gidilmez yollar yamandır
Göçtü kervan kaldık dağlar başında.

Yunus sen bu dünyaya niçin geldin
Gece gündüz Hakkı zikr etsin dilin
Enbiyâya uğramaz ise yolun
Göçtü kervan kaldık dağlar başında

Rûm'da Acem'de Âşık Olduğum

Rûmda Acem'de âşık olduğum
Yemen illerinde Veyse'l-Karanî
Allah'ın Habîb'i dostum dediği
Yemen illerinde Veyse'l-Karanî

Her seher vaktinde hacet dilerdi
Üstüne melekler kanat gererdi
Muhammed hırkasın tacın giyerdi
Yemen illerinde Veyse'l-Karanî

Hakk'ın hizmetinde kemer belinde
Bir ak beni var mübarek eğninde
Âşık Üveys derler Karen köyünde
Yemen illerinde Veyse'l-Karanî

Sabah namazını kılar giderdi
Gizlice Rabb'ine niyaz ederdi
Onun işi gücü deve güderdi
Yemen illerinde Veyse'l-Karanî

Bin deveyi bir akçeye güderdi
Onun da nısfını zekât ederdi
Develer bileşince tevhîd ederdi
Yemen illerinde Veyse'l-Karanî

ŞİİRLERİNDEN SEÇMELER

Elinde asası hurma dalından
Asla hata gelmez onun dilinden
Gözlerin ayırmaz Ka'be yolundan
Yemen illerinde Veyse'l-Karanî

Yastığı taş idi döşeği postu
Cennetlik eylemek ümmeti kasdı
Hakkın sevgilisi Habîb'in dostu
Yemen illerinde Veyse'l-Karanî

Anasından destur aldı durmadı
Ka'be yollarını geçti boyladı
Geldi Muhammed'i evde bulmadı
Yemen illerinde Veyse'l-Karanî

Hırkasından çıkarmazdı başını
Severdi Ahmed'i döktü yaşını
Anun dostluğuna çekti dişini
Yemen illerinde Veyse'l-Karanî

Muhammed mescidden evine geldi
Üveys'in nûrunu evinde gördü
Âyişe'ye sordu bunda kim geldi
Yemen illerinde Veyse'l-Karanî

Âşık Yunus eydür ben dahi varsam
Ol şâhın mübarek elini öpsem
Ayağı tozuna yüzümü sürsem
Yemen illerinde Veyse'l-Karanî

Sana Direm Bâd-ı Sabâ

Sana direm bâd-ı sabâ
Bana Mevlâ'dan haber ver
Emeğim olmasın heba
Bana Mevlâ'dan haber ver

Uzak mıdır yollarınız
Bahar mıdır illeriniz
Taze açar gülleriniz
Bana Mevlâ'dan haber ver

Seher vaktinde okursun
Benim ciğerim yakarsın
Dergâha kadem basarsın
Bana Mevlâ'dan haber ver

Her ne kim dersen ideyim
Dilersen bile gideyim
Ben ölmeden isteyim
Bana Mevlâ'dan haber ver

Bir dahi bunda gelesin
Beni türabda göresin
Câna sefalar veresin
Bana Mevlâ'dan haber ver

Âşık Yunus eydür âhı
Gözi yaşı yur günahı
Seversen güzel Allah'ı
Bana Mevlâ'dan haber ver

Sen Bunda Garip mi Geldin

Sen bunda garip mi geldin niçin ağlarsın bülbül hey
Yorulup iz mi yanıldın niçin ağlarsın bülbül hey

Karlı dağları mı aşkın derin ırmaklar mı geçtin
Yârinden ayrı mı düştün niçin ağlarsın bülbül hey

Hey ne yavuz inilersin benim derdim yenilersin
Dostu görmek mi dilersin niçin ağlarsın bülbül hey

Kal'alı şehrin mi yıkıldı ya nâm u ârın mı kaldı
Gurbet de yârin mi kaldı niçin ağlarsın bülbül hey

Gülistanlarda yaylarsın taze gülleri yaylarsın
Yavlak zârılık eylersin niçin ağlarsın bülbül hey

Uykudan gözün uyandı uyandı kana boyandı
Yandı şol yüreğim yandı niçin ağlarsın bülbül hey

N'oldu şu Yûnus'a n'oldu aşkın deryasına daldı
Yine baharistan oldu niçin ağlarsın bülbül hey

Ser-Bâz Girer Bu Meydana

Ser-bâz girer bu meydana
Divan-ı aşk derler buna
Her birinden uryan geçer
Merdân-ı aşk derler buna

Ol cân içinde cân olan
Dertilere derman olan
Cânda girip pinhân olan
Mihmân-ı aşk derler buna

Ol ölümsüz dirlik bulan
Arş üzerinde seyrân kılan
Ol lâ-mekân Hakk'a varan
Sultân-ı aşk derler buna

Kudret-i dilden söyleyen
Hikmetleri şerh eyleyen
Şol mâsivâ terk eyleyen
Hayrân-ı aşk derler buna

Gelgil işit pinhâneyi
Var şem'a yak pervaneyi
Seyreyle vahdet-hâneyi
Külhân- aşk derler buna

ŞİİRLERİNDEN SEÇMELER

Ol ma'sûka nâz eyleyen
Ol dilde hem-râz eyleyen
Ol yolda pervâz eyleyen
Cevlân-ı aşk derler buna

Âşık Yunus merdâne ol
Var dânâlara dâne ol
Şem'a yanan pervâne ol
Mestân-ı aşk derler buna

Sordum Sarı Çiçeğe

Sordum sarı çiçeğe benzim neden sarıdır
Çiçek eydür ey derviş âhım dağlar eritir

Yine sordum çiçeğe sizde ölüm var mıdır
Çiçek eydür ey derviş ölümsüz yer var mıdır

Yine sordum çiçeğe kışın nerde olursuz
Çiçek eydür ey derviş kışın türâb oluruz

Yine sordum çiçeğe tamuya girer misiz
Çiçek eydür ey derviş ol münkirler yiridür

Yine sordum çiçeğe uçmağa girer misiz
Çiçek eydür ey derviş uçmak âdem şehridir

Yine sordum çiçeğe gül sizin neniz olur
Çiçek eydür ey derviş gül Muhammed teridir

Yine sordum çiçeğe Âdem'i bilir misiz
Çiçek eydür ey derviş âdem binde biridir

Yine sordum çiçeğe kırkları bilür misiz
Çiçek eydür ey derviş kırklar Allah yâridir

Yine sordum çiçeğe rengi kandan alırsız
Çiçek eydür ey derviş ay ile gün nûrudur

ŞİİRLERİNDEN SEÇMELER

Yine sordum çiçeğe boynun neden eğridir
Çiçek eydür ey derviş kalbim Hakk'a doğrudur

Yine sordum çiçeğe atan anan var mıdır
Çiçek eydür ey derviş bu ne acep sorudur

Yine sordum çiçeğe sen Kâ'be'yi gördün mi
Çiçek eydür ey derviş Kâ'be Allah evidir

Yine sordum çiçeğe bahçene girsem n'ola
Çiçek eydür ey derviş kokla beni geri dur

Yine sordum çiçeğe sen Sırat'ı gördün mi
Çiçek eydür ey derviş cümlemin ol yoludur

Yine sordum çiçeğe gözün niçin yaşlıdır
Çiçek eydür ey derviş bağırıcığım başlıdır

Yine sordum çiçeğe Yûnus'u bilir misin
Çiçek eydür ey derviş Yûnus kırklar yâridir

Şol Cennetin Irmakları

Şol cennetin ırmakları akar Allah deyü deyü
Çıkmış İslâm bülbülleri öter Allah deyü deyü

Salınur Tûbâ dalları Kur'an okur hem dilleri
Cennet bağının gülleri kokar Allah deyü deyü

Kimi yiyip kimi içen hep melekler rahmet saçar
İdris nebi hülle biçer biçer Allah deyü deyü

Hep nurdandır- direkleri gümüşdendir yaprakları
Uzandıkça budakları biter Allah deyü deyü

Aydan arıdur yüzleri misk ü anberdür sözleri
Cennette huri kızları gezer Allah deyü deyü

Hakk'a âşık olan kişi akar gözlerimin yaşı
Pür-nûr olur içi taşı söyler Allah deyü deyü

Ne dilersen Hak'dan dile kılavuz ol doğru yola
Bülbül âşık olmuş güle öter Allah deyü deyü

Açıldı gökler kapısı rahmetle doldu hepsi
Sekiz cennetin kapısı açar Allah deyü deyü

Rıdvan-durur kapı açan hülle donlarım biçen
Kevser şarabını içen kanar Allah deyü deyü

Miskin Yûnus var yârına koma bu günü yarına
Yarın Hakk'ın dîdârına varır Allah deyü deyü.

Vaktinize Hazır Olun

Vaktinize hazır olun
Ecel varır gelir bir gün
Emanettir kuşça canın
İssı vardır alır bir gün

Nice bin kerre kaçarsın
Yedi deryalar geçersin
Pervâz uruban uçarsın
Ecel seni bulur bir gün

İşbu meclise gelmeyen
Anıp nasihat almayan
Elifi beyi bilmeyen
Okur kişi olur bir gün

Tutmaz olur tutan eller
Çürür şol söyleyen diller
Sevip kazandığın mallar
Vâislere kalır bir gün

Yûnus Emrem bunu söyler
Aşkın deryasını boylar
Şol yüce köşkler saraylar
Viran olur kalır bir gün

Yalancı Dünyaya Konup Göçenler

Yalancı dünyaya konup göçenler
Ne söylerler ne bir haber verirler
Üzerinde türlü otlar bitenler
Ne söylerler ne bir haber verirler

Kimimin başında biter ağaçlar
Kiminin başında sararır otlar
Kimi masum kimi güzel yiğitler
Ne söylerler ne bir haber verirler

Toprağa gark olmuş nazik tenleri
Söylemeden kalmış tatlı dilleri
Gelin duadan unutman bunları
Ne söylerler ne bir haber verirler

Kimisi dördünde kimi beşinde
Kimisinin tacı yoktur başında
Kimi altı kimi yedi yaşında
Ne söylerler ne bir haber verirler

Kimisi bezirgân kimisi hoca
Ecel şerbetini içmek de güç a
Kimi ak sakallı kimi pir koca
Ne söylerler ne bir haber verirler

Yunus der ki gör takdirim işleri
Dökülmüştür kirpikleri kaşları
Başları ucunda hece taşları
Ne söylerler ne bir haber verirler

KAYNAKÇA

1. Abdullah Uçman, *Rıza Tevfik'in Tekke Ve Halk Edebiyatıyla İlgili Makaleleri*, İstanbul, 2001
2. Abdülbaki Gölpınarlı, *Yunus Emre, Risâlat al-Nushiyya ve Divan*, İstanbul, 1965
3. Abdülbaki Gölpınarlı, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, İstanbul, 1985
4. Ahmet Hatiboğlu, *Besteleriyle Yunus Emre İlahileri*, Ankara, 1993
5. Bedri Mermutlu/Hasan Basri Öcalan, *Bursa Hazireleri*, Bursa, 2011
6. Cahit Öztelli, *Yunus Emre*, İstanbul, 1986
7. *Divan-ı Âşık Yunus*, H.1127
8. Esat Coşan, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, İstanbul, 1995
9. Erdal Karaman, *Türk Dünyasının Sesi Bahtiyar Vahapzade*, Bakü, 2009
10. Faruk Kadri Timurtaş, *Yunus Emre Divanı*, İstanbul, 1972
11. Fethi Erden, "Yunus Emre, Mezarları, Makamları veya Başka Yunuslar", *Türk Yurdu Yunus Emre Özel Sayısı*, İstanbul, 1966
12. Halim Baki Kunter, *Yunus Emre, Bilgiler, Belgeler*, Eskişehir, 1990
13. Hasan Aktaş, *Yeni Türk Şiirinde Yunus Emre Okulu*, İstanbul, 1995
14. İlhan Yardımcı, *Evliaları ve Abideleri ile Şehirler Sultanı Bursa*, İstanbul, 2005
15. *Yunus Emre'de Sembolizm: Çıktım Erik Dalına*, Ankara, 2002
16. Kamil Kepecioğlu, *Bursa Kütüğü*, c.3-4, Bursa, 2009
17. Kenan Erdoğan, *Niyâzi-i Mısri, Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Divanı*, Ankara, 2008
18. *Mecmua-i Eşar*, Bursa İl Halk Kütüphanesi Nu. 882
19. Mehmed Şemseddin(Ulusoy), *Bursa Dergâhları-Yâdigâr-ı Şemsi*, (Haz. M. Kara, K. Atlansoy), Bursa, 1977
20. Mustafa Kara, *Bursa'nın Gönül Sultanları*, Bursa, 2007
21. Mustafa Kara, *Niyâzi Mısri*, Ankara, 1994
22. Mustafa Kara, Bilal Kemikli, *Bursa'nın Kalbi Ulu Cami*, Bursa, 2010
23. M. Fuat Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara, 1976
24. Mustafa Özçelik, *Bizim Yunus*, Eskişehir, 2007

25. Mustafa Özçelik/Funda Yeşilyurt, *Minyatürlerle Yunus Emre Menkıbeleri*, Karaman, 2010
26. Mustafa Tatçı, *Âşık Yunus*, İstanbul, 2008
27. Necmeddin Dinçer, *Büyük Halk Şairi Yunus Emre'nin Hayatı ve Hakiki Mezarı*, İstanbul, 1965
28. Necla Pekolcay-Emine Sevim, *Yunus Emre Şerhleri*, Ankara, 1991
29. Rıza Tevfik Bölükbaşı, *Serâb-ı Ömrüm*, Kıbrıs, 1934.
30. Sevim Nariç, "Raif Yelkenci ile Bir Konuşma", *Türk Yurdu Yunus Emre Özel Sayısı*, İstanbul, 1966
31. Turan Alptekin, *Bir Ene'l-Hak Şairi Olarak Yunus Emre-Âşık Yunus ve Yunus'lar*, İstanbul, 2007
32. Yunus Emre, *Divân-ı Âşık Yunus*, İstanbul, 1227